

SPRAWOZDANIE

z XV Zjazdu Gazowników i Wodociągowców Polskich, połączonego z Walnymi Zebraniami Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich oraz Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskiem,

który odbył się w Gdyni w dniach 29 czerwca — 2 lipca 1933 r.

W dzień »Święta Morza« rozpoczął w Gdyni swe obrady doroczny, piętnasty z kolei Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich, pozostający pod protektoratem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Prof. Dra Ignacego Mościckiego. Na Zjazd przybyli liczni przedstawiciele obu tych gałęzi techniki oraz władz samorządowych z całej Polski. Ogólna ilość uczestników Zjazdu i osób towarzyszących wynosiła 165. Widomym znakiem zbliżenia się techników słowiańskich była grupa gości czechosłowackich i jugosłowiańskich, złożona z 17 osób.

Terenem obrad zjazdowych był okazały gmach Szkoły Morskiej na Grabówku.

Pierwszy dzień obrad: 29 czerwca.

Zjazd rozpoczął swe prace nabożeństwem odprawionem o godz. 9-tej rano w kaplicy Szkoły Morskiej. O godz. 10 min. 15, w pięknej białoczerwonej auli Szkoły Morskiej otworzył Zjazd prezes Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich oraz Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w P. P. dyr. inż. R a b c z e w s k i następującymi słowami:

»Dostojny Zjeździe, Panie, Panowie!

Obecny XV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich, który ma niebawem przystąpić do swych programowych prac, cechuje kilka znamiennych szczegółów, które nadają mu odmienny, nieszablonowy charakter.

Przedewszystkiem więc Zjazd ten odbywa się pod wysokim protektoratem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. W historii zjazdów gazowniczo-wodociągowych, które od r. 1919 odbywają się corocznie, a których dotychczas było już 14, tak wysoki protektorat ma miejsce po raz pierwszy i świadczy o wadze Zjazdu, jaką przywiązuje do niego Najwyższy w Państwie Dostojnik.

Zjazd ten odbywa się w Gdyni... Gdynia, przed 12 laty mała rybacka wioska, swoją zaiste bajeczną, ponad-amerykańską rozbudową przemawia do serca każdego Polaka, do serca każdego Słowianina, czego żywym dowodem są obecne tu tak liczne delegacje naszych drogich braci — Słowian; przemawia do umysłu wszystkich cywilizowanych narodów, w jednych budząc podziw i uznanie, w innych — zazdrość i złość. Jesteśmy tu przy bramie do szerokiego świata, przez którą wchłaniamy tętno jego życia, a on — wyczuwa nasze.

Zjazd ten jest 15-tym Zjazdem Gazowników i Wodociągowców Polskich, poniekąd jubileuszowym; ma to swoje znaczenie, gdy stwierdzić możemy, że zainteresowanie się temi zjazdami oraz poziom prac ich wciąż przybierają na nasileniu.

Zjazd ten, jednoczący liczne zastępy przedstawicieli rozległych gałęzi gospodarki narodowej, odbywa się w okresie natężonego przesilenia gospodarczego, a na sztandarze swym ma hasło zgłębnienia, a więc zwalczania tego przesilenia.

Zjazd ten, znakomicie obesłany przez przedstawicieli całej naszej obszernej dziedziny wodociągarstwa, gazownictwa i techniki sanitarnej, gości liczny zastęp przedstawicieli tych dziedzin z pobratymczych krajów — Czechosłowacji i Jugosławji, z którymi ponadto jesteśmy już związani we wspólnym związku gospodarczo-technicznym. Ten liczny udział braci Słowian w Zjeździe na pobrzeżu morza polskiego najwymowniej świadczy o znaczeniu tego miejsca, a świadczy dobitnie, że to polskie morze już jest morzem słowiańskim, że Bałtyk na północy a Jadran na południu — to płuca duchowo i gospodarczo jednoczącej się Słowiańszczyzny.

To też, otwierając XV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich, w imieniu Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich, Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągo-

wych w Państwie Polskiem oraz Stałego Komitetu Zjazdowego serdecznie witam wszystkich dostojnych uczestników Zjazdu i gorąco życzę im i reprezentowanym przez nich instytucjom i krajom jak największego zadowolenia i pożytku z prac Zjazdu. »

W szczególności prez. Rabczewski wita przedstawiciela Komisarjatu Rządu m. Gdyni vice-komisarza inż. Szaniawskiego, delegata Dowództwa Floty komandora Ziembickiego, przedstawiciela Ministerstwa Spraw Wewnętrznych radcę inż. Rudolfa, przedstawicieli władz samorządowych: ławników Magistratu m. st. Warszawy — prezesa Koerner, inż. Wachowskiego i dra Szczypiorskiego oraz komisarza Rządu m. Białegostoku Nowakowskiego, gości zagranicznych pp.: wiceprezydenta m. Pragi Kellnera, prez. dra Urbánka, prez. Kadleca, inż. Sniżka, inż. Lédla, inż. Werstadta, starostę m. Brna dra Janouška, inż. Beneša — z Czechosłowacji, inż. Bartla, inż. Crnekovića — z Jugosławji oraz przybyłe z nimi panie.

Na zaproszenie dyr. Rabczewskiego w Prezydium Honorowym Zjazdu zasiedli: delegaci czechosłowaccy pp. Kellner, dr Urbánek, Kadlec, inż. Sniżek, inż. Lédl, inż. Werstadt, dr Janoušek, inż. Beneš, delegaci jugosłowiańscy: inż. Bartl i inż. Crneković, vice-komisarz Rządu m. Gdyni inż. Szaniawski, komandor Ziembicki, radca Min. Spraw Wewnętrznych inż. Rudolf, prezes Zarządu Wodociągów i Kanalizacji m. st. Warszawy inż. Koerner, ławnicy Magistratu m. Warszawy inż. Wachowski i dr Szczypiorski, komisarz Rządu m. Białegostoku Nowakowski, prezydent m. Brześcia n. B. Wężyk, przewodniczący Polskiego Komitetu Techniki Sanitarnej i Higjeny Miast prof. Radziszewski, prof. Bujwid i inż. Bąkowski.

Zkolei dyr. Rabczewski zobrazował bilans gazownictwa i wodociągarstwa w Polsce za rok 1932, który został szczegółowo ujęty w sprawozdaniu dyrektora Związku Gosp. G. i Z. W., złożonem na Walnem Zgromadzeniu Związku.

Następnie powitał uczestników Zjazdu imieniem miejscowych władz vice-komisarz inż. Szaniawski, przewodniczący Miejsowego Komitetu Organizacyjnego. Z gości zagranicznych przemawiali: inż. Lédl — w imieniu Czechosłowackiego Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców, vice-

prezydent m. Pragi Kellner — imieniem Zarządu m. Pragi, prezes Zarządu Gazowni Praskich dr Urbánek, prezes Zarządu Wodociągów Praskich Kadlec, inż. Bartl — imieniem Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Jugosłowiańskich i dr Janoušek — imieniem Zarządu m. Brna.

Zamiast dalszych przemówień powitalnych odczytano listę delegatów, obejmującą następujące nazwiska: prof. Radziszewski — Polski Komitet Techniki Sanitarnej i Higjeny Miast, inż. Rudolf — Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, szef sztabu komandor Ziembicki — Dowództwo Floty, prof. Bujwid, inż. Koerner — Zarząd Wodociągów i Kanalizacji m. st. Warszawy, inż. Wachowski — Magistrat m. st. Warszawy, dyr. Swierczewski i inż. Krzyżkiewicz — Polskie Towarzystwo Chemiczne, inż. Sulimirski — Stowarzyszenie Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego, komisarz Rządu m. Białegostoku Nowakowski, naczelnik Wydziału Przemysłowego Województwa Pomorskiego inż. Trzciniński, inż. Gígíel — »Polmin«, inż. Troskolański — Główny Urząd Miar.

Następnie odczytano depesze i listy z życzeniami dla Zjazdu, które nadesłali: Minister Spraw Wewnętrznych Pieracki, Międzynarodowy Związek Przemysłu Gazowniczego, American Gas Association, Union Syndicale de l'Industrie du Gaz en France, Deutscher Verein v. Gas- u. Wasserfachmännern, Oesterr. Verein v. Gas- u. Wasserfachmännern, Société Suisse de l'Industrie du Gaz et des Eaux, Stowarzyszenie Elektryków Polskich, Centralny Związek Przemysłu Polskiego, Polski Instytut Wodociągowo-Kanalizacyjny, prezydent m. Warszawy Słomiński, prezes Międzynarodowego Związku Przemysłu Gazowniczego inż. Escher, dyrektor Société du Gaz de Paris Laedlein, redaktor czasopisma »Plyn a Voda« doc. dr Keclik, dyrektor wydziału technicznego m. Pragi inż. Žižka, dyrektor Związku Przemysłu Chemicznego Rzpl. Polskiej inż. Trepka, dyrektor Polminu inż. Dażwański, dyrektor Wodociągów i Kanalizacji m. Lublina inż. Turczynowicz, dyrektor gazowni wileńskiej Kowalew, I. J. West, inż. Nowicki, inż. Lindstedt, Gazownia Miejska w Kórniku.

Wkońcu uchwalono wysłanie następujących depesz:

Prezydent Rzeczypospolitej Profesor Ignacy Mościcki — Warszawa.

XV Zjazd Gazowników i Wodociągowców

Polskich, obradujący nad Polskim morzem w Gdyni pod wysokim protektoratem Pana Prezydenta, przesyła swemu Wysokiemu Protektorowi wyrazy najwyższej czci oraz zapewnienia, że wytycznym hasłem Zjazdu jest praca nad zwalczaniem kryzysu ekonomicznego dla dobra potęgi Państwa.

Prezes Rady Ministrów Janusz Jędrzejewicz — Warszawa.

XV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich w Gdyni składa na ręce Pana Prezesa zapewnienie, że gazownicy, wodociągowcy i sanitarni technicy polscy z całkowitem wyteżeniem pracują nad zwalczaniem kryzysu oraz nad gospodarczym i przemysłowym rozwojem Państwa.

Minister Wojny Pierwszy Marszałek Polski Józef Piłsudski — Warszawa.

XV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich w Gdyni przesyła Panu Marszałkowi wyrazy głębokiej czci oraz zapewnienia wytrwałej pracy dla potęgi Polski przez rozwój przemysłu, gospodarki i zdrowotności społecznej.

Minister Spraw Wewnętrznych Bronisław Pieracki — Warszawa.

XV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich w Gdyni przesyła zapewnienia, że wytycznym hasłem prac Zjazdu jest zwalczanie kryzysu ekonomicznego oraz gospodarczy, przemysłowy i zdrowotny rozwój Państwa.

Minister Przemysłu i Handlu Ferdynand Zarzycki — Warszawa.

XV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich w Gdyni przesyła zapewnienia, że prace swe podejmuje pod hasłem zwalczania kryzysu oraz gospodarczego i przemysłowego rozwoju Państwa.

Po zakończeniu części oficjalnej otwarcia przystąpiono do ukonstytuowania się Zjazdu i obrad plenarnych. W skład Prezydium urzędującego weszli: przewodniczący dyr. Rabczewski, zastępcy — dyr. Dziurzyński, dyr. Swierczewski i inż. Szaniawski, sekretarze — inż. Czaplicka, inż. Konopka, inż. Łepkowski i Myszowski. Sekcja Gazownicza ukonstytuowała się w następującym składzie: przewodniczący — dyr. Dziurzyński, Seifert, Wieleżyński (senior), Żardecki, sekretarz: inż. Czaplicka; Sekcja Wodociągowo-Kanalizacyjna: przewodniczący — dyr. Alexandrowicz, dyr. Baranowicz, inż.

Koerner, dyr. Michalski, prof. Radziszewski, sekretarze — inż. inż. Łepkowski i Piotrowski.

W czasie obrad plenarnych uczestnicy Zjazdu zaznajomili się z historią i stanem technicznym dwu najmłodszych zakładów na ziemiach polskich, mianowicie dyr. inż. Mieczysław Michalski zobrazował w swym referacie »Wodociągi i kanalizację m. Gdyni«, zaś dyr. Ignacy Wieleżyński podał dane, dotyczące »Gazowni w Gdyni«.

O godz. 12-tej zakończono posiedzenie plenarne, aby umożliwić uczestnikom obrad wzięcie udziału w manifestacjach »Święta Morza«.

Po południu, od godz. 15-tej do 17-tej, toczyły się obrady w Sekcjach.

Sekcja Gazownicza obradowała pod przewodnictwem dyr. Seiferta w komplecie 50 osób.

Na wstępie przewodniczący powitał delegatów czechosłowackich, którzy przybyli do Gdyni już po otwarciu Zjazdu, a to dyr. inż. Jedličkę, dra inż. Krafnetera i dra inż. Havelkę.

W czasie posiedzenia wygłoszono i przedyskutowano 3 referaty, mianowicie:

- 1) Inż. Tadeusz Staszkievicz: »Spostrzeżenia z ruchu gazowni w Gdyni«,
- 2) Dyr. inż. Karol Jedlička: »O wpływie kryzysu gospodarczego na gazownictwo« i
- 3) Dyr. inż. Karol Jedlička: »O bezpieczeństwie przy niskoprężnych bezwodnych zbiornikach gazowych«.

W czasie dyskusji nad referatem inż. Staszkievicza wyłonił się wniosek inż. Piotrowskiego, aby Zrzeszenie G. i W. P. w porozumieniu ze Stowarzyszeniem Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego podjęło kroki w kierunku nowelizacji ustawy o kontroli naczyń pod ciśnieniem.

W posiedzeniu Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej, odbywającym się pod przewodnictwem początkowo dyr. Rabczewskiego, następnie zaś dyr. Alexandrowicza, wzięło udział 41 uczestników Zjazdu.

Zebrani wysłuchali i przedyskutowali 2 referaty, mianowicie:

- 1) Dyr. Inż. Karol Werstadt: »O wpływie kryzysu gospodarczego na wodociągarstwo w Czechosłowacji«, oraz
- 2) Ignacy Piotrowski: »Chlorowanie wody na podstawie praktyki Wodociągu Warszawskiego«.

O godz. 17-tej uczestnicy Zjazdu wyjechali samochodami do Chylonji dla zwiedzenia Zakładu Gazowego, położonego w odległości ok. 6 km od Gdyni. Budynek fabryczny, zaprojektowany nowoczesnie i z uwzględnieniem dalszej rozbudowy, mieści obecnie jeden generator do dwugazu systemu Strachego, na produkcję 200 m³/godz, wraz z potrzebną aparaturą chłodzącą i czyszczącą, bardzo proste urządzenie do nawęglania dwugazu gazolem, kompresor, reduktor główny i urządzenia pomiarowe. Obok budynku ustawione są dwa cylindryczne zbiorniki na wysokie ciśnienie (maks. ciśnienie robocze 3 atm nadciśnienia), każdy po 250 m³ objętości. Ogólne zainteresowanie wzbudził generator dwugazu, obsługiwany przez jednego człowieka, przyczem specjalne stawidła hydrauliczne z blokowaniem uniemożliwiają złą kolejność ruchów, dalej urządzenie do nawęglania oraz zbiorniki na wysokie ciśnienie. Wyczerpujących wyjaśnień udzielali: dyr. dyr. Wieleżyński Marjan i Wieleżyński Ignacy oraz inż. Staszkiwicz.

Wieczorem Zarząd Zakładu Gazowego w Gdyni podejmował uczestników Zjazdu w »Domu Zdrojowym« obiadem, w czasie którego powitał gości imieniem gospodarzy inż. Sulimirski. Na powitanie to odpowiedzieli dr Urbánek i dyr. Rabczewski.

Po obiedzie większość biesiadników udała się na wybrzeże, skąd podziwiano bajeczne efekty świetlne iluminacji, urządzonej z okazji »Święta Morza«.

Drugi dzień obrad: 30 czerwca.

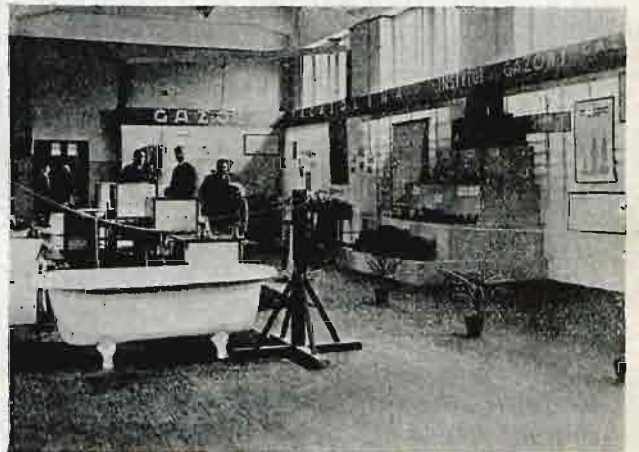
Dzień ten rozpoczęto od otwarcia i zwiedzania pokazu »Gaz i Woda«, urządzonego w wielkiej sali gimnastycznej Szkoły Morskiej przez Instytut Gazowy we Lwowie. Zgromadzonych przywitał kierownik Instytutu Gazowego inż. Sulimirski, poczem dyr. Rabczewski dokonał otwarcia pokazu, przecinając wstęgę płomieniem gazowym.

Charakterystyczną cechą pokazu było to, że zgrupował on jedynie wyroby krajowe i mimo ograniczonego z konieczności zakresu przedstawił niemal całokształt wytwórczości w tych dziedzinach, a przede wszystkim przekonał, że nasze gazownictwo i wodociągarstwo mogą w całości pokryć swe zapotrzebowanie na wszelkiego rodzaju urządzenia w kraju.

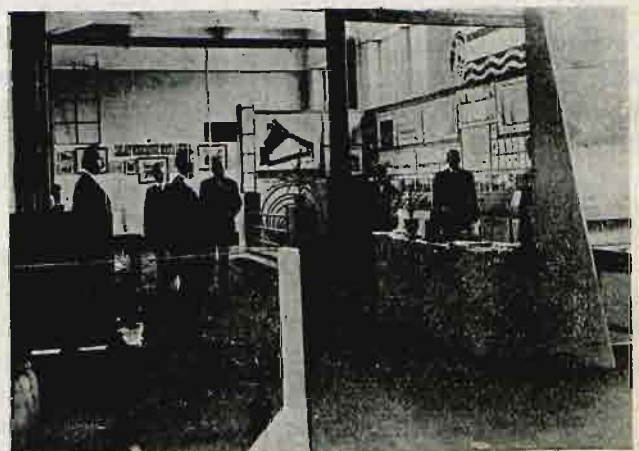
W lewej części sali umieszczone zostały ekspozyty grupy gazowej. Rozpoczęło ją stoisko

Pokaz »Gaz i Woda«. Wejście.

Pokaz »Gaz i Woda«. Stoiska działu gazowego.

Pokaz »Gaz i Woda«. Stoiska działu wodociągowego.

S. A. »Gazolina«, która urządziła pokaz gospodarstwa domowego kompletnie zgazyfikowanego przy pomocy płynnego gazu ziemnego — gazolu.

Były więc tam urządzenia ogrzewnicze, kuchenki, urządzenia laboratoryjne, lampy marki »Ingaz« (nieróżniące się w konstrukcji od lamp elektrycznych), oraz fotografie, modele i wykresy, ilustrujące prace gazowni na gaz ziemny w Stryju, na gaz gazolowo-powietrzny w Kołomyi, oraz na dwugaz nawęglany gazolem w Gdyni.

Instytut Gazowy we Lwowie zajął sąsiednie stoisko, w którym ogólną uwagę zwracał nowy typ grzejnika wodnego opalanego gazem, o wysokiej dzielności. Silne zainteresowanie wzbudziły również urządzenia instalacyjne na gaz wysokoprężny marki »Ingaz«, konstrukcji »Instytutu Gazowego«, których modele zademonstrowano na pokazie, poczynawszy od najniższych zaworów i kurków, a skończywszy na ciężkiej armaturze, reduktorach na wysokie ciśnienie i o wysokiej sprawności, oraz wielkich palnikach przemysłowych. Pozatem urządzono tu pokaz urządzeń pomiarowych i laboratoryjnych marki »Ingaz«, specjalnie dostosowanych do potrzeb ruchu gazowni. Stoisko uzupełniały wykresy i dane techniczne, przedstawiające możliwości chemicznej przeróbki gazu ziemnego i gazolu, oraz schemat aparatów przerabiających gaz ziemny na wodór.

W następnym stoisku Gazownia Miejska we Lwowie dała interesujący przegląd produkcji od początku swego istnienia, ze szczególnem uwzględnieniem dystrybucji gazu ziemnego dla celów opałowych.

Obok S. A. »Galicia« demonstrowała swe produkty: nawaniacz gazu »Detektol«, oraz rozpuszczalnik »Denoxol«, który zastąpić może sprowadzaną dotychczas z zagranicy tetralinę. Bezpośrednio w sąsiedztwie znalazło miejsce stoisko koncernu »Małopolska«, gdzie widniał szereg fotografii i wykresów, przedstawiających zastosowanie eteryny do nawęglania gazów niskokalorycznych.

Pokaźnych rozmiarów stoisko zajęła Firma Herzfeld & Victorius, która dała pokaz wszelkich aparatów gazowych, produkowanych obecnie nie tylko dla opału gazem węglowym, ale też gazem ziemnym i gazolem.

Sąsiednie stoisko zajęła Polska Fabryka Wodomierzy i Gazomierzy w Toruniu, która wystawiła szereg modeli mierników gazowych i wodnych, wśród których zwracał uwagę nowy typ miernika gazowego dla wysokich ciśnień, w żeliwnej osłonie, wykonany według wskazówek Instytutu Gazowego.

Grupę gazową uzupełniały eksponaty firmy »Djana« (piece kąpielowe), »Polgaz« (palniki lampowe szamotowo-magnezjowe własnej konstrukcji), H. Serwa (masa czyszcząca), oraz »Węgierska Górka« i H. Cegielski.

Prawą stronę sali zajęły eksponaty z dziedziny wodociągarstwa. Na wstępie, w stoisku Zakładów Wodociągowych m. Lwowa przedstawiono w licznych wykresach i zestawieniach statystycznych prace tych Zakładów. Piękne zdjęcia fotograficzne uzupełniały stoisko.

Sąsiednie miejsce zajęło wielkich rozmiarów stoisko Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji m. st. Warszawy, zwracające uwagę piękną formą zewnętrzną, oraz barwnymi wykresami i obrazami statystycznymi, ilustrującymi produkcję Zakładów, pracę filtrów powolnych i pośpiesznych, budowę sieci przewodów i t. p.

Obok znalazło miejsce stoisko Zakładów Wodociągowych m. Wilna, które zawierało również interesujące zestawienia statystyczne i wykresy.

Dział ten uzupełniały stoiska: Wodociągów m. Kielc, które wystawiły aparat t. zw. źródło-automat własnej konstrukcji, odmierzający ilość wody odpowiednio do wrzuconej do aparatu monety, oraz f-my »Ekonomja«, produkującej urządzenia do oczyszczania wody.

Choć w małych rozmiarach, pokaz »Gaz i Woda«, zorganizowany po raz pierwszy podczas dorocznego Zjazdu, dzięki różnorodności eksponatów a zarazem celowemu ich zestawieniu, wzbudził żywe zainteresowanie i przyczynił się do dalszego pogłębienia bezpośredniego kontaktu między zainteresowanymi gałęziami naszych przemysłów.

O godz. 9-tej rozpoczęły swe obrady Sekcje.

W Sekcji Gazowniczej, obradującej pod przewodnictwem dyr. Wieleżyńskiego, wygłoszono i przedyskutowano — w obecności 50 osób — 3 referaty, mianowicie:

1) Inż. Wacław Popławski i inż. Bogdan Kalinowski: »Krótki komunikat, dotyczący badania węgla gazowniczych przerabianych w Gazowni Warszawskiej«,

2) Stanisław Czubek: »Projekt własnego stałego wydawnictwa propagandowego, wspólnego dla wszystkich gazowni w Polsce«,

3) Dr inż. Miloslav Havelka: »Kvordinace nákupních cen uhli pro plynárny« (»Ustalenie cen nabywczych węgla dla gazowni«).

Po odczycie p. Czubka postanowiono — na wniosek dyr. Swierczewskiego — powołać do życia Komisję Propagandy Gazu przy Zrzeszeniu G. i W. P., w składzie: pp. Czaplicka, Dalbor, Dziurzyński, Klimczak, Ostrowski, Seifert, Sulimirski, Swierczewski, Żardecki, z prawem kooptacji dalszych członków.

Sekcja Wodociągowo-Kanalizacyjna obradowała tego dnia pod przewodnictwem dyr. inż. Baranowicza, a następnie sen. inż. Koenera — w komplecie 44 osób. Wysłuchano 2 referaty, mianowicie:

- 1) Inż. Witold Chramiec i Janina Bujwidowa: »Urządzenia filtracyjne Państwowego Wodociągu w Maczkach w ruchu i kontroli« oraz
- 2) Inż. Włodzimierz Skoraszewski: »Kryzys a inwestycje wodociągowo-kanalizacyjne w Polsce«.

Oba referaty wywołały bardzo ożywioną dyskusję. Dyskusję nad referatem pp. Chramca i Bujwidowej wyczerpano, natomiast obrady nad tematem poruszonym przez inż. Skoraszewskiego przerwano i odłożono ciąg dalszy do popołudnia.

Po krótkiej przerwie przystąpiono do Walnych Zebrań Zrzeszenia G. i W. P. oraz Związku Gospodarczego G. i Z. W.

Protokół

XV Walnego Zebrania Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich

odbytego w Gdyni w dniu 30 czerwca 1933 r.

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Odczytanie protokołu XIV Walnego Zebrania, odbytego w dniu 3 czerwca 1932 r. w Wilnie.
- 2) Sprawozdanie z działalności Zarządu i komunikaty oraz odczytanie listy nowo przyjętych członków w roku sprawozdawczym.
- 3) Sprawozdania: a) Sekcji Gazowniczej,
b) Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej.
- 4) Sprawozdanie kasowe i Komisji Rewizyjnej oraz zatwierdzenie zamknięcia rachunków za r. 1932.
- 5) Zatwierdzenie budżetu na rok 1933.
- 6) Sprawozdanie Redakcji czasopisma »Gaz i Woda« za rok 1932.
- 7) Wybór dziewięciu członków Zarządu na miejsce ustępujących podług starszeństwa wyboru,

oraz dwóch członków na miejsce ustępujących na własne żądanie.

- 8) Wybór przewodniczącego.
- 9) Wybór 5 członków Komisji Rewizyjnej oraz ich zastępców.
- 10) Zatwierdzenie listy członków Stałego Zjazdowego Komitetu Łącznikowego.
- 11) Projekt reorganizacji Zrzeszenia i Związku Gospodarczego i nowelizacja statutu Zrzeszenia.
- 12) Oznaczenie miejsca XVI Walnego Zebrania.
- 13) Wolne wnioski i zapytania.

Na liście obecnych zapisało się 61 członków, co w myśl § 6 czyniło Zebranie prawomocnym.

Zebranie zagałę o godz. 11 min. 40 przewodniczący dyr. Rabczewski, poczem wezwał obecnych do uczczenia przez powstanie pamięci członków Zrzeszenia, zmarłych w ciągu ubiegłego roku, a to: inż. Konrada Billewicza, dyrektora Gazowni w Tomaszowie Mazowieckim, i Juliusza Hoffmana, technika Gazowni Miejskiej w Warszawie.

Następnie przewodniczący odczytał porządek obrad, proponując opuszczenie punktu 11, ponieważ Komisja, powołana do opracowania projektu reorganizacji Zrzeszenia i Związku Gospodarczego, dotychczas pracy swej nie ukończyła. Porządek obrad wraz z proponowaną zmianą przyjęto.

ad 1) Protokół XIV Walnego Zebrania, znany wszystkim obecnym z czasopisma »Gaz i Woda«, przyjęto jednogłośnie bez odczytywania.

ad 2) Sprawozdanie z działalności Zarządu Zrzeszenia G. i W. P. za okres od 3 czerwca 1932 r. do 29 czerwca 1933 r. odczytał p. Myszkowski:

W okresie sprawozdawczym odbyło się 5 posiedzeń plenarnych, 4 posiedzenia prezydyjne oraz 5 posiedzeń Stałego Łącznikowego Komitetu Zjazdowego. Wszystkie posiedzenia odbyły się w Warszawie. W obradach plenarnych brało udział przeciętnie po 13 członków Zarządu i po 8 członków Zrzeszenia — przedstawiciele przedsiębiorstw oraz instytucyj; na posiedzeniach prezydyjnych obecnych było 6-ciu członków Zarządu i przedstawiciele Związku Gospodarczego.

Zarząd Zrzeszenia zajmował się w ciągu roku sprawozdawczego następującymi sprawami:

- 1) *Sprawy organizacyjne*: znowelizowano regulaminy dla Sekcyj Zrzeszenia i dla Komitetów

Zjazdowych, oraz rozpoczęto prace w kierunku znowelizowania statutu Zrzeszenia i ew. reorganizacji w łączności z reorganizacją Związku Gospodarczego.

2) *Przepisy techniczne* dotyczące wykonywania wewnętrznych urządzeń gazowych zostały ostatecznie uzgodnione i wydane nakładem czasopisma »Gaz i Woda«. Obejmują one zarówno urządzenia na gaz niskoprężny, jak i na gaz wysokoprężny.

3) *Szkolnictwo zawodowe*: nad sprawą tą czuwa specjalna Komisja szkolnictwa. Sprawozdanie z Oddziału Gazowniczego przy Wydziale Chemicznym Państwowej Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy złoży oddzielnie dyr. Klimczak. Wobec projektów reformy szkolnictwa zawodowego, przeprowadzono konferencje z delegatem Min. W. R. i O. P., któremu przedłożono postulaty gazownictwa w tej dziedzinie.

4) *Nowelizacja ustawy budowlanej* jest obecnie opracowywana przez Koło Architektów i Komisję Urbanistyczną Związku Miast. Zrzeszenie interesuje się żywo tą sprawą ze względu na urządzenia gazowe, odprowadzanie spalin i t. d., czego dotychczasowa ustawa nie obejmuje, i pozostaje w kontakcie z wymienionymi organizacjami.

5) *Ustawa o nadzorze nad zbiornikami* pod ciśnieniem została ogłoszona w marcu r. b. Obecnie Sekcja Gazownicza opracowuje projekt rozporządzenia wykonawczego.

6) *Komisja Techniczna dla Oddymiania Miast* powstała przy Zrzeszeniu w listopadzie ub. roku, z inicjatywy inż. Rudolfa. Komisja odbyła już kilka posiedzeń i zajmuje się obecnie zbieraniem zagranicznych i krajowych materiałów ustawodawczych w zakresie walki z dymem.

7) *Polski Komitet Techniki Sanitarnej i Higieny Miast*, którego członkiem-założycielem jest Zrzeszenie, rozpoczął w roku sprawozdawczym swą działalność na podstawie zatwierdzonego statutu. Organem tego Komitetu zostało czasopismo »Gaz i Woda«, dotychczasowy organ Zrzeszenia i Związku Gospodarczego.

8) *Międzynarodowy Związek Przemysłu Gazowniczego*, którego członkiem jest Zrzeszenie, rozpoczął w roku sprawozdawczym zbieranie materiałów do referatów na Międzynarodowy Zjazd w r. 1934 w Zurychu. W związku z tem poszczególne organizacje narodowe, które otrzymały referaty do opracowania, zwracają się do Zrzeszenia o materiały dotyczące gazownictwa polskiego. Potrzebne dane zbiera i opracowuje Sekcja Gazownicza.

9) *Związek Zrzeszeń Gazowników i Wodociągowców Polskich, Czechosłowackich i Jugosłowiańskich* powołany został do życia w roku sprawozdawczym. Posiedzenie organizacyjne Związku odbyło się w Pradze w lipcu 1932 r., w czasie XIII Zjazdu G. i W. Czechosłowackich. W październiku 1932 r. odbyło się w Krakowie pierwsze posiedzenie Zarządu tego Związku, na którym uzgodniono statut i ustalono zasady współpracy, oddając przewodnictwo przez pierwsze dwa lata Zrzeszeniu Polskiemu, wobec czego prezesem Związku na przeciąg tego czasu został przewodniczący naszego Zrzeszenia dyr. inż. Rabczewski.

10) *Współpraca z innymi organizacjami*: Zrzeszenie utrzymuje przez swych delegatów stały kontakt z licznymi organizacjami naukowymi, społecznymi i zawodowymi. M. i. Zrzeszenie jest reprezentowane w Polskim Komitecie Energetycznym, w szeregu komisji i podkomisji Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, w Polskim Komitecie Oświatowym i t. d. Ostatnio wyznaczono z ramienia Zrzeszenia 6-ciu rzeczoznawców w sprawach gazowniczych dla Komisji Techniczno-Ekonomicznej Związku Miast.

11) *Kurs wodomierzowy i Zjazd Wodomierzowy*: staraniem Zrzeszenia i Związku Gospodarczego odbył się w Warszawie w czasie od 6 do 18 marca 1933 r. kurs wodomierzowy dla pracowników zakładów wodociągowych, z którego korzystało 25 osób. W dniach 20 i 21 marca r. b. obradował w Warszawie II Zjazd Wodomierzowy, urządzony również przez Zrzeszenie i Związek.

12) *Zjazdy G. i W. P.*: w okresie sprawozdawczym Zarząd Zrzeszenia zajmował się wspólnie z Sekcjami realizacją uchwał XIV Zjazdu w Wilnie. Szczegółowe sprawozdanie w tym kierunku zostanie złożone na II-gim posiedzeniu plenarnem XV Zjazdu. Poza to Zarząd przeprowadzał likwidację spraw finansowych XIV Zjazdu. Od początku r. b. Zarząd czynił wspólnie ze Stałym Komitetem Łącznikowym przygotowania do XV-go Zjazdu w Gdyni.

13) *Zjazdy zawodowe krajowe i zagraniczne*: delegaci Zrzeszenia brali w okresie sprawozdawczym udział w kilku krajowych zjazdach, m. i. w VI Zjeździe Naftowym w Krośnie i w III Zjeździe Chemików Polskich we Lwowie. Wyjazd zagranicę był bardzo utrudniony ze względów finansowych i paszportowych, tak, że delegaci Zrzeszenia mogli wziąć udział jedynie w Zjazdach Gazowników i Wodociągowców Czechosłowackich w Pradze

i w Bratysławie, na które przygotowano z Polski szereg referatów. Obecnie są w toku przygotowania do wzięcia udziału w XIV Zjeździe Lekarzy i Przyrodników Polskich w Poznaniu oraz w organizowanej równocześnie wystawie p. n. »Przyroda i Zdrowie«.

14) Zarząd rozpatrywał kilka spraw osobistych członków Zrzeszenia.

15) Zarząd zajmował się sprawami, związanymi z wydawaniem czasopisma »Gaz i Woda«, za pośrednictwem wyłonionego ze Zrzeszenia Komitetu Redakcyjnego.

16) Przyjęto do Zrzeszenia w okresie sprawozdawczym 16 nowych członków, zmarło 2 członków, wykreślono na podstawie § 7 statutu 10-ciu członków. Lista nowoprzyjętych członków przedstawia się następująco:

- 1) Inż. Stanisław Baranowski, zast. nac. Eksp. Wodociągów w Wilnie.
- 2) Inż. Stanisław Panczyj, dyrektor Zakładów Wodociągowych w Przemyśle.
- 3) Inż. Marcei Ostrowski, dyr. Gazowni Miejskiej w Warszawie.
- 4) Inż. Brunon Szymański, dyr. S. A. »Gazolina« we Lwowie.
- 5) Inż. Teodor Piotrowski, kier. ruchu Gazowni Miejskiej w Toruniu.
- 6) Inż. Eugenjusz Górecki, insp. Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie.
- 7) Inż. Ryszard Francki, kier. Gazowni Miejskiej w Inowrocławiu.
- 8) Inż. Mieczysław Wielopolski, kier. Stacji Wodom. w Warszawie.
- 9) Techn. Stefan Milewski, technik Gazowni Miejskiej w Warszawie.
- 10) Techn. Bronisław Tomaszewski, technik Gazowni Miejskiej w Warszawie.
- 11) Techn. Leon Osiecki, technik Gazowni Miejskiej w Warszawie.
- 12) P. Bohdan Kalinowski, asyst. Stacji Dośw. Gazowni Miejskiej w Warszawie.
- 13) P. Józef Skicki, dyrektor Zakładów Miejskich w Rawiczu.
- 14) Inż. Adam Troskoleński, współprac. nauk. Głównego Urzędu Miar w Warszawie.
- 15) Inż. Roman Czyżowski, inżynier Wodociągów we Lwowie.
- 16) Inż. Aleksander Hryniewicz, inżynier Gazowni Miejskiej w Warszawie.

Sprawozdanie to przyjęto do wiadomości.

ad 3 a) Sprawozdanie Sekcji Gazowniczej za czas od 3 czerwca 1932 do 29 czerwca 1933 r. złożył sekretarz Sekcji dr inż. Doliński:

I. Najważniejsze prace Sekcji dotyczyły ustaw i przepisów mających związek z gazownictwem.

1) W tym dziale doprowadzono do zakończenia prace nad »Przepisami technicznymi«, które ostatecznie zostały wydrukowane.

Obecnie w toku są następujące prace z tego zakresu:

2) Akcja zmierzająca do ochrony gazownictwa przed skutkami ustawy o nadzorze nad zbiornikami. Referentem tej sprawy jest p. dyr. Dziurzyński.

3) Referent dyr. Klimczak opracowuje »Przepisy dla palenisk gazowych« w celu pomieszczenia ich w znowelizowanej ustawie budowlanej.

4) Sekcja zajmowała się dalej sprawą 5% podatku od gazu na Fundusz Pracy.

5) Łącznie z Związkiem Gospodarczym opracowano memoriał w sprawie umieszczania metryk na gazomierzach (P. O. M. 2772/1,3). Memoriał został przesłany do G. U. M.

II. Przechodząc do spraw organizacyjnych, należy zaznaczyć, że:

1) Najważniejszą sprawą tego działu jest uzgodnienie z Sekcją Wodociągową Regulaminu Sekcyj, który daje większe pole do współpracy wszystkim kolegom zrzeszonym.

2) W ostatnich czasach postanowiono wznowić Komisję Szkolną i poruczyć jej opracowanie programu dla szkolnictwa zawodowego.

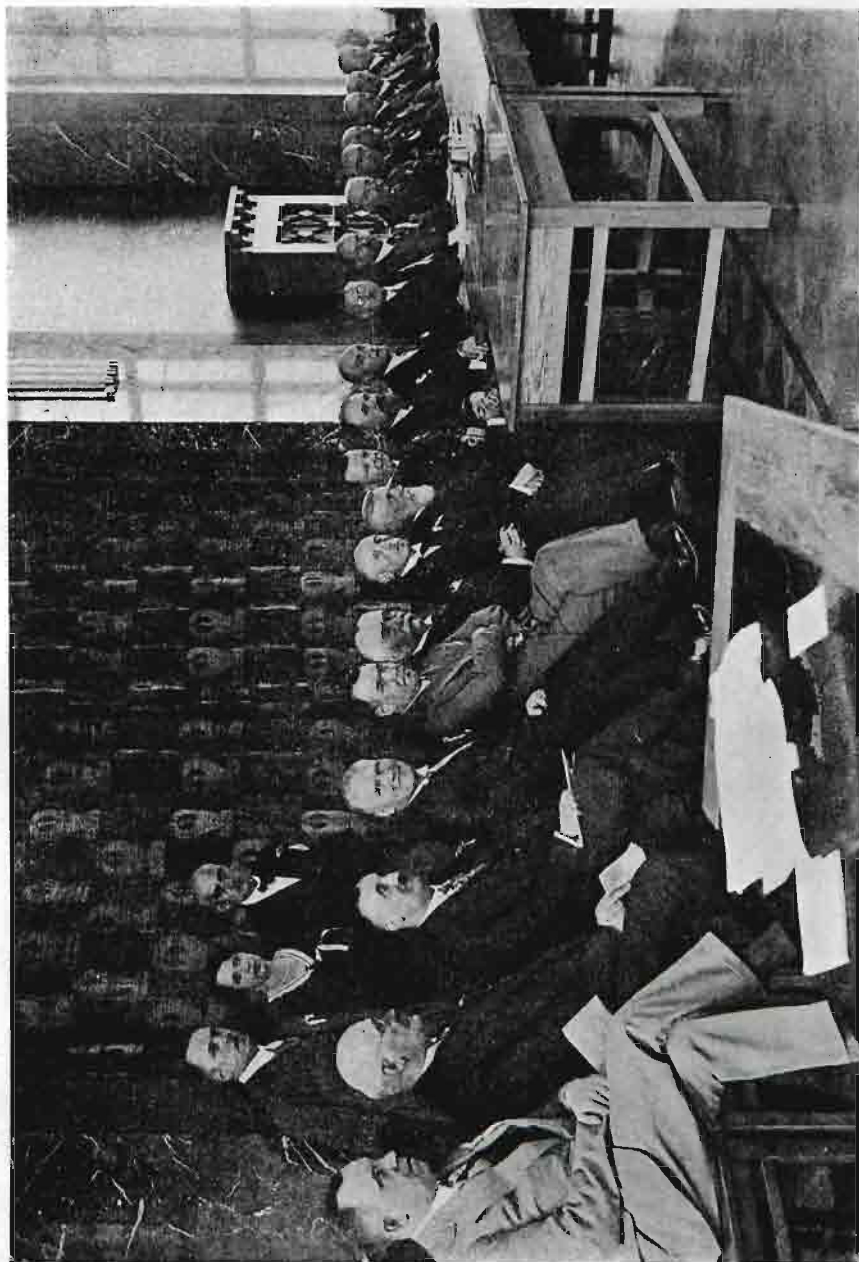
3) Postanowiono opracować wzorowy regulamin dostawy gazu.

III. 1) Rozpatrzono szczegółowo wszystkie wnioski Zjazdu w Wilnie dotyczące gazownictwa i załatwiono je, względnie zaproponowano sposób załatwienia. Szczegółowe sprawozdanie z tego punktu przesłano Zarządowi Zrzeszenia oddzielnie.

2) W związku z rozpatrywaniem wniosków Zjazdu wileńskiego, przydzielonych Sekcji do załatwienia, wyłoniła się konieczność powoływania w przyszłości Komisji redakcyjnej, której celem będzie uzgadnianie wniosków referentów na zjazdach z wnoszonymi poprawkami.

3) Sekcja współpracowała nawewnętrznie z Redakcją »Gaz i Woda«, zarówno przy ocenie i zbieraniu materiałów, jak też i w zabiegach o zapewnienie bytu naszemu pismu.

4) Nazewnątrz współpracowała Sekcja z Komisją Normalizacyjną (Podkomisja węglowa) i Ko-

Otwarcie XV Zjazdu G. i W. P. w Gdyni. Prezydium Honorowe i Sekretariat.

Siedzą (od lewej): pp. dr Szczypiorski, prof. Radziszewski, inż. Rudolf, Wężyk, Nowakowski, inż. Wachowski, inż. Koerner, prof. Bujwid, kmd. Ziembicki, inż. Rabcewski, inż. Szaniawski, Kellner, inż. Ledl, dr Janoušek, dr Urbánek, Kadlec, inż. Snižek, inż. Worstadt, inż. Bartl, inż. Bąkowski; stoją: inż. Lepkowski, inż. Czapliska i Myszkowski.

Otwarcie. XV Zjazdu G. i W. P. w Gdyni. — Widok na salę.

mitetem Energetycznym przez swego referenta p. Dolińskiego.

5) Sekcja brała żywy udział w obradach Zjazdu Delegatów Zrzeszeń Słowiańskich, który odbył się w Krakowie w dniach 24 i 25 października 1932 r. i zaproponowała wnioski, mające na celu zbliżenie się i poznanie wzajemne.

6) Również zaproponowała Sekcja hasła obecnego Zjazdu w Gdyni.

7) Ponadto załatwiła Sekcja szereg spraw bieżących, udzielając informacji i odpowiedzi członkom Zrzeszenia i instytucjom.

W myśl wymagań nowego regulaminu Sekcyj Zrzeszenia G. i W. P. Zarząd Sekcji został rozszerzony do 12 osób. W skład Zarządu Sekcji Gazowniczej wchodzi: inż. M. Seifert — przewodniczący, inż. K. Żardecki — zastępca przewodniczącego, dr inż. J. Doliński — sekretarz, inż. J. Czapliska — zastępca sekretarza, członkowie Zarządu: inż. B. Dalbor, inż. A. Dziurzyński, inż. B. Klimczak, inż. J. Malecki, inż. E. Mianowski, inż. E. Piwoński, inż. S. Sulimirski, inż. M. Wieleżyński.

ad 3 b) Sprawozdanie Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej za czas od 3-go czerwca 1932 do 29 czerwca 1933 r. złożył sekretarz Sekcji inż. Piotrowski:

1) Do zrealizowania uchwał Sekcji W. K., powziętych na XIV Zjeździe w Wilnie, wybrano 4 komisje, które pracowały w okresie sprawozdawczym. Dotychczas prace swe zakończyła tylko jedna z nich. Ponadto kontynuowała w tym okresie i zakończyła swe prace jedna z komisji, wybranych do realizacji uchwał XII Zjazdu.

2) Opracowano projekt nowego regulaminu dla Sekcyj Zrzeszenia, który został uzgodniony z Sekcją Gazowniczą i zatwierdzony przez Zarząd Zrzeszenia.

3) Ustalono hasła dla referatów wodociągowo-kanalizacyjnych na XV Zjazd w Gdyni i wyznaczono referentów do programowych tematów. Dla uzyskania danych potrzebnych do opracowania tych tematów, przeprowadzono za pośrednictwem Związku Gosp. G. i Z. W. odpowiednią ankietę.

4) Postanowiono wszcząć akcję w tym kierunku, aby referaty w urzędach ziemskich, którym przekazano po likwidacji Min. Robót Publicznych sprawy dochodzeń wodno-prawnych, m. i. sprawy koncesyj wodociągowych, posiadały odpowiednio wykwalifikowane fachowe, siły techniczne.

Na Walnem Zgromadzeniu Sekcji W.-K. wybrany został Zarząd Sekcji w składzie przeszłorocznym, a mianowicie: inż. W. Rabczewski — przewodniczący, inż. R. Baranowicz — zastępca przewodniczącego, inż. I. Piotrowski — sekretarz, inż. J. Pomorski — zastępca sekretarza, członkowie Zarządu: inż. G. Foltański, inż. A. Kolitowski, inż. B. Rafalski, inż. Z. Rudolf, inż. W. Skoraszewski, inż. C. Swierczewski, inż. F. Turczynowicz i inż. J. Wojciechowski.

Do Zarządu Sekcji Techniczno-Sanitarnej wybrano: inż. Z. Rudolfa, inż. M. Koerner, inż. E. Kątkowskiego, inż. M. Harusewicz, inż. W. Skoraszewskiego i prez. m. Brześcia n. Bugiem M. Wężyka, upoważniając ich do dokompletowania Zarządu Sekcji drogą kooptacji.

Sprawozdania Sekcyj oraz skład nowych Zarządów Sekcyj przyjęto do wiadomości.

ad 4) Sprawozdanie kasowe za rok 1932 przedstawił skarbnik p. Myszkowski:

W dniu 1/I 1932 r. Zrzeszenie liczyło członków:	
honorowych	6
opłacających składkę	223
	razem 229
W roku 1932 ubyło 28	
	pozostało 201
W roku 1932 przybyło członków 9	
Razem na 1 stycznia 1933 członków 210	

Członkami są:

13 Zakładów Gazowych	
9 „ Wodociągowych	
4 „ Przemysłowo-technicznych	
6 Członków honorowych	
76 „ zam. w Warszawie	
102 „ w różnych miastach.	
Z powyższej liczby 178 osób fizycznych:	
a) Członków zwyczajnych	171
b) „ nadzwyczajnych	7

Stan kasy:

Przychód:

Pozostałość w gotówce w kasie w dniu 1/I 1932 r.	zł 64,54
Pozostałość w gotówce w P. K. O. w dniu 1/I 1932 r.:	
a) na funduszu stypendjalnym „	2 039,79
b) na rachunku bieżącym . . „	3,13
	zł 2 107,46
W 1932 r. wpłynęło:	
Na Rk zaległych składek:	
do kasy	zł 337,—
do P. K. O.	„ 630,—
Do przeniesienia	zł 967,—
	zł 2 107,46

Z przeniesienia	zł 967,—	zł 2 107,46
Na Rk składek 1932 r.:		
do kasy	„ 1 696,—	
do P. K. O.	„ 5 376,—	
do Red. »Gaz i Woda« . . .	„ 520,—	
Na Rk składek 1933 r.:		
do Red. »Gaz i Woda« . . .	„ 20,—	
do P. K. O.	„ 13,—	zł 8 592,—
Na Rk Funduszu Rozj- zdowego		„ 1 625,37
% od wkładów w P. K. O.		„ 49,10
Razem przychód		zł 12 373,93

R o z c h ó d :

Koszty manipul. w P. K. O. . .	zł 9,05	
Materiały piśmienne	„ 56,04	
Koszta porta i depesz	„ 408,12	
Powielanie okólników	„ 136,70	
Drobne różne wydatki	„ 46,—	
Wieniec na trumnę ś. p. Bil- lewicza	„ 50,—	
2-ga rata za maszynę do pisania	„ 100,—	
Druk ref. prof. Czernego . . .	„ 148,—	
Palma bronzowa do Wilna . . .	„ 128,40	zł 1 082,31
Wyjazdy:		
p. Piekarskiego do Wilna . . .	„ 291,40	
p. Konopki „ „	„ 147,—	
p. Sekretarza „ „	„ 240,—	
p. Gerlacha do Tomaszowa . . .	„ 41,60	
p. Piotrowskiego do Krakowa . .	„ 167,—	„ 887,—
Utrzymanie kancelarii Zrze- szenia	„ 3 000,—	
Wpłacono Red. »Gaz i Woda« za prenumeratę	„ 2 737,—	
Wpłacono Red. »Gaz i Woda« za subsydjum	„ 1 000,—	
Delegacja p. Wóycickiego do Pragi (F. Roz.)	„ 525,60	zł 9 231,91
Pozostaje w gotówce na 1933 r.		zł 3 142,02

B i l a n s z a m k n i ę c i a :

Gotówka w kasie na dzień 31/XII 1932	zł 1,78
„ P. K. O. „ „ „ „	„ 3 140,24
Zaległe składki „ „ „ „	„ 1 923,—
	zł 5 065,02
Fundusz Stypendjalny na dzień 31/XII 1932 r.	zł 2 088,89
Fundusz Rozjazdowy „ „ „ „	„ 1 099,77

Niżej podpisani członkowie Komisji Rewizyjnej stwierdzają zgodność niniejszego sprawozdania z książkami i dowodami Zrzeszenia i stawiają wniosek, aby Walne Zebranie sprawozdanie to, którego bilans zamknięcia obejmuje gotówką zł 3 142,02 i zaległymi składkami zł 1 923,00, w całości przyjęło i udzieliło Zarządowi Zrzeszenia absolutorjum.

Warszawa, dnia 8 maja 1933 r.

Inż. J. Konopka. Inż. A. Deblessem. Inż. J. Morawski.

Inż. Konopka zgłosił imieniem Komisji Rewizyjnej wniosek o udzielenie Zarządowi absolutorjum za rok 1932, który jednogłośnie przyjęto.

ad 5) Zkolei skarbnik p. Myszkowski przedstawił budżet na r. 1933:

Przewidywany przychód:

Pozostałość w kasie i P. K. O. z r. 1932	zł 3 142,02
Gazownia w Warszawie	„ 1 000,—
„ w Poznaniu	„ 400,—
„ w Krakowie	„ 200,—
„ we Lwowie	„ 200,—
„ w Łodzi	„ 200,—
„ w Gdyni i Kołomyi	„ 200,—
„ w Bielsku	„ 100,—
„ w Bydgoszczy	„ 100,—
„ w Królewskiej Hucie	„ 100,—
„ w Tarnowie	„ 80,—
„ w Lesznie	„ 80,—
„ w Stanisławowie	„ 50,—
„ w Grudziądzu	„ 50,—
„ w Jarosławiu	„ 50,—
Wodociągi w Warszawie	500,—
„ w Krakowie	„ 150,—
„ we Lwowie	„ 150,—
„ w Poznaniu	„ 150,—
„ w Tarnowie	„ 50,—
„ w Lesznie	„ 50,—
„ w Katowicach-miasto	„ 50,—
„ w Katowicach-powiat	„ 50,—
„ w Częstochowie	„ 50,—
Sp. Akc. »Gazolina« we Lwowie	500,—
„ »Żar« w Nowym Tomyślu	„ 50,—
Instytut Gazowy we Lwowie	„ 100,—
	zł 7 802,02
200 członków po 24 zł	„ 4 800,—
Zaległe składki z poprzednich lat	„ 1 923,—
	zł 14 525,02

Odlicza się wpłacone w 1932 r. na

Rk składek 1933 r.	zł 33,—
Fundusz stypendjalny	„ 2 088,89
Fundusz rozjazdowy	„ 1 099,77
	„ 3 221,66
Razem przewidywany w r. 1933 przychód	zł 11 303,36

Przewidywany rozchód:

Koszty manipulacyjne w P. K. O.	zł 10,—
Koszty porta	„ 500,—
„ druków i materiałów piśmien- nych	„ 500,—
„ wyjazdów delegatów na posie- dzenia	„ 800,—
„ prenumeraty pism	„ 150,—
„ zwrotu pożyczki na maszynę	„ 100,—
„ składek do innych stowarzy- szeń	„ 500,—
„ prenumeraty »Gaz i Woda« . . .	„ 3 000,—
„ na utrzymanie biura Zrzesze- nia	„ 2 400,—
Subsydjum dla »Gazu i Wody«	„ 1 000,—
10% odpisuje się na dubiosa	„ 1 500,—
Na nieprzewidziane rozchody	„ 843,36
	zł 11 303,36

Niżej podpisani członkowie Komisji Rewizyjnej, po przejrzeniu budżetu Zrzeszenia na 1933 r., uznają go za sporzą-

dzony zgodnie z przewidywaniami wpływami i wobec tego stawiają wniosek na Walne Zebranie, aby powyższy budżet w całości zatwierdziło.

Warszawa, dnia 8 maja 1933 r.

Inż. J. Konopka. Inż. A. Deblessem. Inż. J. Morawski.

Budżet powyższy przyjęto jednogłośnie.

ad 6) Sprawozdanie redakcji »Gaz i Woda« za czas od 1 stycznia 1932 do 31 marca 1933 złożył prezes Komitetu Redakcyjnego inż. Seifert:

W roku bieżącym administracja czasopisma »Gaz i Woda« postanowiła zmienić okres budżetowy z roku kalendarzowego na rok administracyjny, zaczynający się od 1 kwietnia, ponieważ przy dotychczasowej praktyce okres czasu między sporządzeniem zamknięć rachunkowych i nowych budżetów na 1 stycznia, a zatwierdzeniem ich na Zjeździe G. i W. P., odbywającym się w maju lub czerwcu, był zbyt długi i administracja gospodarczyła właściwie przez pół roku bez zatwierdzonego budżetu. Dlatego obecne sprawozdanie administracji obejmuje 5 kwartałów, t. j. cały rok 1932 i pierwszy kwartał 1933 r.

Wydatki w tym okresie obracały się naogół dość ściśle w granicach uchwalonego budżetu, za wyjątkiem pozycji na zakup maszyny do pisania, którą nabyto z t. zw. funduszu redakcyjnego. Nie dopisały natomiast dochody, zwłaszcza w dziale ogłoszeń i wydawnictw, wskutek czego powstały niedobory, które pokryto z nadwyżek budżetowych w latach poprzednich.

Mimo znacznie obniżonych wpływów, budżet na r. 1933/4 został zrównoważony i wynosi tylko 75% obrotów z r. 1932, przyczem wydatki rzeczowe pozostały prawie bez zmiany, natomiast wydatki personalne zmniejszono o przeszło 40%.

Bilans z dniem 31 grudnia 1932 r.:

Stan czynny:	
Kasa	zł 1 065,04
Pocztowa Kasa Oszczędności	„ 300,74
Związek Gospodarczy G. i Z. W.	„ 3 681,27
Inni Dłużnicy	„ 9 148,59
Urządzenia biurowe	„ 1 012,50
Wydawnictwa	„ 59,30
	zł 15 267,44
Stan bierny:	
Drukarnia	zł 6 937,50
Inni Wierzyciele	„ 157,15
Dubiosa	„ 5 009,23
Fundusz Redakcyjny	„ 2 038,56
Pożyczka z Funduszu Redakcyjnego	„ 1 125,—
	zł 15 267,44

Rachunek strat i zysków
za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1932 r.

Wydatki:

Druk i klisze	zł 12 365,41
Pobory	„ 14 370,—
Honorarja i odbitki autorskie	„ 1 328,41
Porta, stemple	„ 536,11
Wydatki kancelaryjne	„ 149,88
Podatki, ubezpieczenia	„ 994,81
Różne	„ 606,85
Amortyzacja urządzeń biurowych	„ 112,50
Dłużnicy odpis	„ 51,—
Kupno maszyny	„ 1 125,—
	zł 31 639,97

Dochody:

Subwencje	zł 8 400,—
Ogłoszenia	„ 10 325,37
Prenumerata	„ 5 436,—
Wydawnictwa	„ 269,75
Odsetki	„ 3,38
Niedobór z r. 1932	„ 6 080,47
Pożyczka z Funduszu Redakcyjnego	„ 1 125,—
	zł 31 639,97

Bilans z dniem 31 marca 1933 r.:

Stan czynny:

Kasa	zł 929,45
Pocztowa Kasa Oszczędności	„ 58,10
Związek Gospodarczy G. i Z. W.	„ 3 767,12
Zrzeszenie G. i W. P.	„ 630,—
Inni Dłużnicy	„ 3 534,50
Urządzenia biurowe	„ 984,40
Wydawnictwa	„ 58,30
	zł 9 961,87

Stan bierny:

Drukarnia Związkowa	zł 8 215,50
Inni Wierzyciele	„ 392,35
Dubiosa	„ 192,62
Fundusz Redakcyjny	„ 36,40
Pożyczka z Funduszu Redakcyjnego	„ 1 125,—
	zł 9 961,87

Rachunek strat i zysków
za czas od 1 stycznia do 31 marca 1933 r.

Wydatki:

Druk i klisze	zł 2 903,—
Pobory	„ 3 150,—
Honorarja i odbitki autorskie	„ 233,15
Porta i stemple	„ 152,35
Wydatki kancelaryjne	„ 277,95
Podatki, ubezpieczenia	„ 307,89
Różne	„ 254,—
Amortyzacja urządzeń biurowych	„ 28,10
Dłużnicy odpis	„ 4 816,61
	zł 12 123,05

Dochody:	
Subwencje	zł 1 850,—
Ogłoszenia	" 2 158,50
Prenumerata	" 1 252,71
Wydawnictwa	" 43,07
Niedobór	" 6 818,77
	<u>zł 12 123,05</u>

Zbadano i stwierdzono zgodność.

W Krakowie, dnia 9 maja 1933 r.

Komisja rewizyjna:

Inż. Tokarski. Inż. Laurynow. Inż. Mianowski.

Subwencje udzielone pismu »Gaz i Woda«:

w r. 1932:

Subwencje stałe:

Związek Gospodarczy G. i Z. W.	zł 5 400,—	
Zrzeszenie G. i W. P.	" 1 000,—	
Gazownia — Warszawa	" 2 000,—	zł 8 400,—

w I-szym kwartale r. 1933:

Subwencje stałe:

Związek Gospodarczy G. i Z. W.	zł 1 350,—	
Subwencje nadzwyczajne:		
Gazownia — Łódź	" 500,—	zł 1 850,—

Budżet »Gaz i Woda« na rok 1933/34:

Wydatki:

a) rzeczowe:

Druk i klisze	zł 12 000,—	
Odbitki autorskie	" 1 000,—	
Porta, stemple	" 600,—	
Wydatki kancelaryjne	" 400,—	
Podatki	" 120,—	
Różne	" 500,—	
Amortyzacja urządzeń biurowych	" 110,—	zł 14 730,—

b) personalne:

Redakcja 2 × 935	zł 1 870,—	
10 × 500	" 5 000,—	
Administracja	" 2 150,—	zł 9 020,—
		<u>zł 23 750,—</u>

Dochody:

Subwencje:

Związek Gospodarczy G. i Z. W.	zł 5 400,—	
Zrzeszenie G. i W. P.	" 1 000,—	
Gazownia — Warszawa	" 2 000,—	
Gazownia — Łódź	" 500,—	zł 8 900,—
Ogłoszenia	" 8 500,—	
Prenumerata	" 5 000,—	
Wydawnictwa	" 1 350,—	
		<u>zł 23 750,—</u>

Objętość rocznika 1932 czyli 12-go tomu wydawnictwa wynosiła 340 stron więcej 17 plansz, razem 357 stron, t. j. o 1 stronę więcej niż w roku poprzednim.

Poza 12 zeszytami »Gaz i Woda« wydano 40 odbitek w ogólnej ilości 1 725 egz., z czego 995

jako autorskie na koszt redakcji i 730 egz. na koszt autorów względnie instytucyj.

W roku 1932 wysyłano przeciętnie: członkom Zrzeszenia 182 egz. t. j. o 10 egz. mniej niż w roku 1931, innym prenumeratom 158 egz. t. j. o 6 mniej niż w roku 1931, na wymianę i gratisowo 90 egz. t. j. o 2 egz. mniej niż w roku 1931.

W drodze wymiany otrzymywano: 21 pism technicznych krajowych t. j. o 1 mniej niż w roku zeszłym i 8 pism zagranicznych t. j. o 1 więcej jak w roku poprzednim (»Das Gas- und Wasserfach«).

Inż. Rudolf podkreśla wysoki poziom pisma i komunikuje o swoich staraniach, podjętych w Min. Spraw Wewn. dla uzyskania subwencji dla »Gazu i Wody«.

Inż. Troskoleński stawia wniosek sprzedawania przez »Gaz i Wodę« odbitek artykułów zainteresowanym i zaznacza, że należałoby prowadzić propagandę w kierunku pozyskania większej ilości prenumeratorów.

Sprawozdanie Redakcji przyjęto jednogłośnie, uchwalono również przedłożony budżet, a wniosek inż. Troskoleńskiego przekazano Redakcji »Gaz i Woda« do rozważenia, poczem przewodniczący podziękował inż. Rudolfowi za jego starania o subwencję.

ad 7) P. Myszkowski odczytał listę członków Zarządu, ustępujących w roku bieżącym wedle starszeństwa wyboru — na podstawie § 5 statutu, a mianowicie: dyr. Rabczewski, inż. Baranowicz, dyr. Breyner, dyr. Jensz, inż. Lange, dyr. Modrzejewski, dyr. Nowakowski, inż. Pomorski i p. Myszkowski, oraz ustępujących na własne żądanie, a to: inż. Jaszczurowski i inż. Zaborowski.

Wniosek Zarządu, proponujący ponowny wybór dyr. Rabczewskiego, inż. Baranowicza, dyr. Breynera, dyr. Jensza, dyr. Modrzejewskiego, dyr. Nowakowskiego, inż. Pomorskiego, p. Myszkowskiego, oraz wybór nowych członków Zarządu w osobach inż. Ostrowskiego, dra Orzelskiego i inż. Marczewskiego, został jednogłośnie przyjęty.

ad 8) Na wniosek dyr. Żardeckiego wybrano przez aklamację przewodniczącym Zrzeszenia po raz trzeci dyr. Rabczewskiego.

Lista Zarządu na r. 1933 przedstawia się zatem następująco:

Przewodniczący: dyr. inż. Włodzimierz Rabczewski.
Członkowie:

dyr. inż. Stanisław Alexandrowicz

dyr. inż. Roman Baranowicz

dyr. Stefan Barcz
 dyr. inż. Ludwik Bethge
 dyr. inż. Karol Breyner
 dyr. inż. Bolesław Dalbor
 dyr. inż. Stefan Dażwański
 dyr. inż. Antoni Dziurzyński
 dyr. inż. Henryk Jensz
 dyr. inż. Bronisław Klimczak
 dyr. inż. Antoni Kotowicz
 dyr. inż. Jerzy Marczewski
 dyr. inż. Józef Modrzejewski
 Adam Myszkowski
 dyr. inż. Kazimierz Nowakowski
 inż. Stefan Nowicki
 dyr. dr Tadeusz Orzelski
 dyr. inż. Marcei Ostrowski
 inż. Ignacy Piotrowski
 inż. Jan Pomorski
 dyr. inż. Mieczysław Seifert
 dyr. inż. Czesław Swierczewski
 dyr. inż. Stefan Torzewski
 dyr. inż. Marjan Wieleżyński
 dyr. inż. Kazimierz Żardecki.

Dyr. Rabczewski, dziękując za wybór i zaufanie, zwrócił się do zebranych z apelem o wspólny wysiłek w przetrwaniu ciężkiego przesilenia gospodarczego.

ad 9) Na wniosek Zarządu wybrano do Komisji Rewizyjnej: inż. Mianowskiego, p. Piechaczka, inż. Piwońskiego, inż. Tokarskiego i inż. Turczynowicza, na zastępców: inż. Deblessema, p. Denderę, inż. Konopkę, inż. Laurynowa i dyr. Morawskiego.

ad 10) Na wniosek Zarządu zatwierdzono skład Stałego Zjazdowego Komitetu Łącznikowego w osobach: inż. Baranowicza, inż. Czapllickiej, p. Dendery, p. Myszkowskiego, inż. Nowickiego, inż. Piotrowskiego, inż. Pomorskiego, inż. Rafalskiego, inż. Skoraszewskiego i dyrektora Związku Gospodarczego G. i Z. W. Przewodniczącymi Komitetu są z urzędu prezes i vice-prezesi Zrzeszenia.

ad 12) Przewodniczący zakomunikował o zaproszeniu, otrzymanem od Magistratu m. Łodzi, do odbycia XVI Zjazdu w tym mieście.

Zaproszenie to powtórzył obecny na Zebraniu ławnik Magistratu m. Łodzi inż. Brzozowski.

Przewodniczący, dziękując za zaproszenie, zaznaczył, że Zjazd w Łodzi będzie jednocześnie I Zjazdem Międzysłowiańskim, na zasa-

dzie uchwały, powziętej na posiedzeniu Zarządu Związku Zrzeszeń Słowiańskich w Bratisławie.

Zaproszenie m. Łodzi przyjęto z uznaniem.

ad 13) Dyr. Swierczewski zakomunikował o uchwale Sekcji Gazowniczej, powołującej do życia Komisję Propagandową przy Zrzeszeniu G. i W. P.

Następnie dyr. Swierczewski przedstawił przebieg konferencji w Min. W. R. i O. P. w sprawie szkolnictwa zawodowego.

Zkolei dyr. Klimczak złożył sprawozdanie, dotyczące Oddziału Gazowniczego na Wydziale Chemicznym przy Państwowej Szkole Przemysłowej w Bydgoszczy*), kończąc je apelem, aby gazownie zasiły Oddział pomocniczymi materiałami naukowymi w postaci modeli, aparatów, tablic, wykresów oraz rysunków urządzeń piecowych i aparatury gazowniczej; dalej, aby zgłaszały do Oddziału zapotrzebowania na techników gazowników; wreszcie, by ustanowiono stypendjum dla ucznia Oddziału. Wniosek o stworzenie stypendjum przyjęto, poruczając Zarządowi Zrzeszenia opracowanie warunków.

Wkońcu inż. Banaszek zgłosił dezyderat, aby hasła dla referatów zjazdowych ogłaszać na 6 miesięcy przed terminem Zjazdu, dla umożliwienia przygotowania odpowiednich prac.

Po wyczerpaniu porządku obrad, przewodniczący zamknął Walne Zebranie o godzinie 13 min. 03.

Na godz. 13-tą wyznaczona była wizyta gości zagranicznych w towarzystwie członków Prezydium Zjazdu u Komisarza Rządu m. Gdyni, wobec czego Walne Zgromadzenie Związku odłożono do popołudnia.

Protokół

XV Walnego Zgromadzenia Związku Gospodarczego Gazowni i Zakł. Wodoc. w P. P. odbytego w Gdyni w dniu 30-go czerwca 1933 r. z następującym porządkiem obrad:

- 1) Sprawdzenie pełnomocnictw delegatów.
- 2) Przyjęcie protokołu XIV-go Walnego Zgromadzenia w dniu 3 czerwca 1932 r. w Wilnie.
- 3) Sprawozdanie Zarządu, przyjęcie zamknięcia rachunkowego za rok 1932, protokół Komisji Rewizyjnej i uchwalenie budżetu na rok 1934.

*) Sprawozdanie to zostanie opublikowane in extenso na łamach czasopisma »Gaz i Woda«.

- 4) Wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej.
5) Wolne wnioski.

Obrady rozpoczęto o godzinie 15 min. 30.

Przewodnictwo objął prezes Związku inż. Włodzimierz Rabczewski, dyrektor Wodociągów i Kanalizacji m. stoł. Warszawy.

ad 1) Zanotowano obecność następujących delegatów i sprawdzono ich pełnomocnictwa:

Bydgoszcz	Gazownia	2	głosy	dyr. Klimczak Bronisław
Chełmża	"	1	"	burm. Kurzętkowski Bron. i dyr. Marczewski Jerzy
Gniezno	"	1	"	" Pisula Juljusz
Gostyń	"	1	"	" Lenartowicz Feliks
Grudziądz	"	2	"	" Barcz Stefan
Jarocin	"	1	"	burm. Michalski i dyr. Jaworski Franciszek
Kościan	"	1	"	" Trąbka Franciszek
Kraków	"	4	"	" Seifert Mieczysław
Królewska Huta	"	2	"	" Dalbor Bolesław
Leszno	"	1	"	" Bethge Ludwik
Lwów	"	4	"	" Żardecki Kazimierz
Lublin	"	1	"	" Modrzejewski Józef
Łódź	"	2	"	" Gundlach Stanisław
Międzychód	"	1	"	" Maciejewski Eustachy
Piotrków	"	1	"	prez. Jabłoński Bronisław i dyr. Baczyński Jan
Poznań	"	5	"	" Dziurzyński Antoni
Radom	"	1	"	" Nowak Antoni
Rybnik	"	1	"	" Frost Józef
Swarzędz	"	1	"	" Lengorz Franciszek
Tarnów	"	2	"	" Dyndowicz Stanisław
Tarnowskie Góry	"	1	"	" Bekiers Paweł
Tczew	"	1	"	" Morawski-Dzierżykraj Jan
Toruń	"	2	"	" Jeleński Z.
Warszawa	"	5	"	" Swierczewski Czesław
Bydgoszcz	Wodociąg	2	"	" Klimczak Bronisław
Białystok	"	1	"	" Altuchoń
Chełmża	"	1	"	" Marczewski Jerzy
Częstochowa	"	1	"	" Knauer Kazimierz
Gdynia	"	1	"	" Michalski Mieczysław
Gniezno	"	1	"	" Pisula Juljusz
Jarocin	"	1	"	" Jaworski Franciszek
Katowice (wydz. pow.)	"	2	"	" Zahaczewski
Kościan	"	1	"	" Trąbka Franciszek
Kraków	"	4	"	" Orzelski Tadeusz
Królewska Huta	"	2	"	burmistrz Dubiel Jan
Leszno	"	1	"	dyr. Bethge Ludwik
Lwów	"	4	"	" Alexandrowicz Stan.
Piotrków	"	1	"	prez. Jabłoński Bronisław i dyr. Baczyński Jan
Poznań	"	4	"	" Kotowicz Antoni
Radom	"	1	"	" Szczepański Tadeusz
Rybnik	"	1	"	" Frost Józef
Tarnów	"	2	"	" Leuchter M.
Tarnowskie Góry	"	1	"	" Bekiers Paweł
Toruń	"	2	"	" Wojnarowicz Stanisł.

Warszawa Wodociąg 5 głosów sen. Körner M. i
dyr. Rabczewski Włodzim.
Wilno " 1 " " Jensz Henryk
Zrzeszenie Gazowników
i Wodociągowców Polskich — sekr. Myszkowski Adam
Redakcja »Gaz i Woda« — red. Doliński Jarosław,
sekr. Czaplicka Józefa
Związek Gosp. Gazowni
i Zakł. Wodociągowych — dyr. Konopka Józef
Razem 84 głosów

ad 2) Na wniosek dyr. Żardeckiego protokółu z XIV-go Walnego Zgromadzenia nie odczytywano, gdyż był on drukowany w czasopiśmie »Gaz i Woda«, które doręczono wszystkim członkom. Wobec tego uchwalono przyjąć go jednoznacznie.

ad 3) Sprawozdanie Zarządu złożył inż. J. Konopka, dyr. Związku.

Sprawozdanie Dyrektora.

Produkcja i inwestycje w gazowniach i wodociągach. Ogólne położenie gospodarcze w Polsce doznało w roku 1932 dalszego pogorszenia. Przesilenie pogłębiło się jeszcze bardziej, pogłębienie to jednak miało przebieg powolniejszy i przez to łatwiej można było przystosować się do zmieniających się warunków. Przesilenie odbiło się silnie na instytucjach samorządowych oraz na przedsiębiorstwach i mimo, że zewnętrznie nie można zauważyć większych zmian kryzysowych, to jednak stały się one znacznie mniej odporne niż w zeszłym roku. Do pogorszenia warunków lokalnych przyczynił się również kryzys światowy i jego psychoza.

Sytuacja finansowa w zakładach wodociągowo-kanalizacyjnych, jako też w gazownictwie uległa naogół zmianie na gorsze, jednak nie w tym stopniu, jak np. w zakresie wytwórczości przemysłowej, która w r. 1932 spadła o 22,5% w stosunku do r. 1931. W działach konsumpcji wody i gazu (bez ziemnego i Mościc) spadek ten przedstawia się zaledwie cyfrą 4,15%, czego nie można jeszcze nazwać oznaką niepomyślną.

Naogół istnieje w Polsce 141 wodociągów, zaopatrujących w wodę 199 miejscowości, z których jako planowe uważać należy około 35%. Oddanie wody w roku sprawozdawczym przedstawia się liczbą 120 217 405 m³, podczas gdy w r. 1931 wynosiło ono 121 043 452 m³, a w r. 1930 118 469 009 m³. Spadek więc w stosunku do roku

1931 wynosi 0,68%^{*)}). Długość sieci wodociągowej wynosiła w roku 1932 około 2 920 000 mb, zaś w r. 1931 2 869 573 mb. Liczba nieruchomości, połączonych z siecią wodociągową, wzrosła naogół niewiele, gdyż tylko o 1 857, co należy przypisać ograniczeniu budżetów właścicieli nieruchomości, oraz kosztom robocizny i materiałów instalacyjnych, które spadły naogół nieznacznie.

Danych dotyczących kanalizacji przedstawić nie możemy, gdyż zbieranie ich należy do Polskiego Instytutu Wodociągowo-Kanalizacyjnego.

Trudne warunki finansowe w r. 1932 były powodem, że zamierzone inwestycje musiały być ograniczone, a wielu robót musiano zaniechać.

Inwestycje w wodociągach warszawskich, jak zwykle, kroczą na czele. Na pierwszym miejscu należy wymienić budowę stacji filtrów szybko-bieżnych, wybudowanie hali pomp elektrycznych na stacji pomp rzecznych przy ul. Czerniakowskiej, wykończenie budowy kanału grawitacyjnego na stacji pomp rzecznych do osadnika, wymianę 11 km przewodów zużytych i wybudowanie 3 km nowych przewodów; z inwestycji w dziale kanalizacji wymienić należy wykończenie budowy wielkiego burzowca na Żoliborzu przy ul. Krasińskiego oraz wybudowanie 2 km nowych kanałów. W Poznaniu przeprowadzano dalej inwestycje rozpoczęte w roku 1931, ukończono budowę burzowca, rozszerzono sieć wodociągową i kanalizacyjną. W Bydgoszczy ułożono 1 035 m nowych przewodów wodociągowych i rozszerzono sieć kanalizacyjną o 1 023 m, zmontowano 2 pompy kanałowe z napędem elektrycznym kosztem 66 500 zł, przyczem musiano zaniechać ze względów oszczędnościowych około 30% zamierzonych inwestycji. Gniezno zwiększyło przekrój przewodów wodociągowych w mieście z 80 mm na 250 mm, oraz rozszerzyło sieć na peryferiach miasta; ułożono ogółem 34 050 kg rur żeliwnych i 7 090 kg rur stalowych; na kanalizację wydano około 6 000 zł. Tczew rozszerzył tylko sieć wodociągową kosztem zł 13 500, układając 11 200 kg rur żeliwnych. W Przemyśle zelektryfikowano pompy i wybudowano 4 km przewodów, przyłączając nową dzielnicę (Zasanie) do sieci wodociągowej. Toruń przechodził w r. 1932 kryzys zaopatrywania miasta w wodę, co spowodowało większe roboty w sieci wodociągowej; wybudowano pół kilometra lewaru o średnicy 300 mm, 6 nowych studzien, urządzono elektropompę centryfugalną o wydajności 145 m³ wody na 1 godz i w ten

sposób zaradzono tymczasowo brakowi wody; prócz tego wybudowano 1,5 km nowych przewodów wodociągowych i 300 m kanałów; zaznaczyć należy, że w roku sprawozdawczym Zakład Wodociągowy w Toruniu został wyodrębniony w osobne przedsiębiorstwo. Inne miasta przeprowadziły mniejsze lub większe inwestycje, lecz wszystkie te prace są zaledwie częścią tego, co byłoby konieczne do wykonania. W roku bieżącym są większe nadzieje na to, że inwestycje wodociągowo-kanalizacyjne ruszą naprzód, gdyż świeżo powołany do życia Fundusz Pracy uważa udzielanie pożyczek miastom na ten cel za sprawę niezwykle ważną.

Statystyka gazownicza wykazuje następujące cyfry: Czynnych gazowni na gaz węglowy czysty, mieszany (komorowy, retortowy), w niektórych miejscowościach z dodatkiem gazu wodnego lub dwugazu, było ogółem 99, jedna na gaz wodny czysty — w Rzeszowie, jedna na gaz gazolowo-powietrzny — w Kołomyi, jedna na gaz eterynowo-powietrzny — w Miłosławiu^{*)}, jedna na gaz wodny nawęglany eteryną — w Tomaszowie Mazowieckim, jedna na dwugaz nawęglany gazolem — w Gdyni, 2 na gaz olejowy (ropny), wreszcie jedna na gaz drzewny w Wilnie. Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Mościcach wyrabia gaz wodny do celów przemysłowych. Na gaz ziemny prowadzono 6 zakładów miejskich, pozatem Lwów używał gazu ziemnego i sztucznego, które mieszał w odpowiednim stosunku, używając również czystego gazu ziemnego, nawanianego, do celów przemysłowych.

Ogólna produkcja gazu przedstawia się następująco:

	Rok 1932	Rok 1931
Gazu węglowego czystego i mieszanego (węglowy + wodny lub inne gazy pomocnicze) . . .	m ³ 152 610 000	163 287 624
Gazu wodnego (czystego) . . .	" 85 000	80 546
" olejowego (ropnego) . . .	" —	88 120
" powietrzno - eterynowego i powietrzno-gazolowego . . .	" 243 678	265 763
Dwugazu nawęgl. gazolem . . .	" 53 500	—
Gazu wodnego nawęgl. eteryną . . .	" 282 600	353 990
Gazu drzewnego	" 380 090	579 960
Razem gazu sztucznego . . .	m³ 153 654 868	164 656 003
Prócz tego do celów przemysłowych wyrobiła Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Mościcach gazu wodnego	m ³ 69 949 902	56 315 368
Gazu ziemnego zużyto w miastach i w fabrykach na terenie tych miast	" 11 084 074	9 779 758
Ogółem	m³ 234 688 844	230 751 129

^{*)} W r. 1932 ostatecznie zlikwidowano gazownię na gaz powietrzny w Rychtalu.

^{*)} Liczby statystyczne wyżej podane nie są ostateczne.

Spadek produkcji gazu sztucznego miejskiego wynosił zatem około 6,7%, co oznacza żywotność gazownictwa mimo trudności, jakie obecnie napotyka w życiu gospodarczym.

Jedną z tych trudności stanowi wprowadzenie w r. 1932 opłaty na Fundusz Pomocy Bezrobotnym (obecnie Fundusz Pracy), wynoszącej 5% od prywatnego zużycia gazu. Wprowadzenie tej opłaty, mimo dużego sprzeciwu ze strony Związku, oznaczało bezpośrednio podniesienie ceny gazu, to też spowodowało cofnięcie się konsumpcji, której spadek z tego powodu — w stosunku do roku ubiegłego — wynosił od 1,2 ÷ 8%. Równocześnie koła decydujące rozpoczęły w roku 1932 silną akcję w kierunku obniżenia cen gazu, szczególnie z końcem roku i to spowodowało, że wiele gazowni, nie wchodząc w istotę rzeczy, pod przymusem konieczności państwowej, obniżyło ceny gazu, co w wielu wypadkach doprowadziło do dużych uszczerbków w finansach miejskich. Akcja ta prowadzona jest jeszcze obecnie, szczególnie w związku z przeprowadzoną zniżką cen węgla. Jakie będą wyniki tej akcji, zobaczymy niebawem, gdyż trzeba wziąć pod uwagę, że obniżka ceny następuje w chwili, gdy gazownie są zupełnie pozbawione funduszy, przelanych z konieczności do kas miejskich, świecących pustkami, równocześnie zaś z powodu skurczenia budżetów konsumentów gazu nie można się spodziewać zwiększenia się konsumpcji, która w innym czasie byłaby logicznym następstwem obniżenia cen gazu.

Zmniejszenie produkcji gazu wpłynęło na zużycie węgla, którego w roku 1932 zużyto około 320 800 tonn, wobec zużytych w r. 1931 329 600 tonn, a w r. 1930 — 350 576 tonn. Ten spadek spowodowany jest także oszczędnościami na surowcu w gazowniach, oraz tem, że gazownie, szczególnie mniejsze, które mają zniszczone piece, przechodzą chętnie na gaz wodny karburezowany, a to ze względu na znacznie niższe koszty inwestycyjne.

Statystyki produktów ubocznych nie przeprowadzono jeszcze w roku bieżącym i liczby te będą podane do wiadomości w późniejszym dopiero czasie.

Inwestycje w gazowniach w roku bieżącym miały stosunkowo mały zakres. Gazownia Warszawska wybudowała studnię artezyjską na Woli; w sierpniu zostały uruchomione tamże piece komorowe na ogólną wydajność 40 000 m³ gazu na dobę; w fabryce chemicznej wybudowano osadnik; w sieci ulicznej ułożono około 4 000 m nowych

przewodów gazowych oraz wykonano 173 nowych połączeń domowych; w oświetleniu ulicznym ustawiono 89 lamp o niskich i wysokich źródłach światła; skromne te inwestycje uliczne musiały być ograniczone ze względu na oszczędność, również z tych samych względów musiano odłożyć ułożenie przewodu tłoczego z gazowni na Woli na Pragę. Poznań wybudował dźwig towarowo-osobowy wysokości 38 m do obsługi pieców, silosów i podnośników węglowych, kosztem 34 435 zł; przystosowano generatory do zgazowywania drobnego koksu; zmontowano urządzenie do wymywania naftalenu zapomocą tetraliny; powiększono o 3 574 m sieć uliczną. Lwów wykończył inwestycje rozpoczęte w r. 1931 oraz rozszerzył sieć przewodów na gaz mieszany, względnie ziemny na 8-miu ulicach; w związku z tem powiększyła się ilość odbiorców gazu, co wpłynęło dodatnio na konsumpcję, która wykazuje wzrost o 5,69%; spadek konsumpcji dopiero teraz daje się zauważyć, ale jest on spowodowany nietyle kryzysem gospodarczym, ile lekką zimą 1932/33 r. Kraków ukończył przebudowę aparatu, ustawił płóczki benzolowe oraz gazomierz fabryczny syst. »Connerville« o sprawności 68 000 m³ na dobę. W Bydgoszczy rozszerzono sieć gazociągów, ustawiono zbiornik na smołę destylowaną, przerobiono benzolownię i ustawiono nową płóczkę do benzolu. Lublin wybudował nowe piece pionowe 3-komorowe systemu Dessau — jako uzupełnienie i rezerwę do istniejącego już 5-komorowego pieca tegoż systemu; koszt budowy wyniósł 16 350 dolarów; pozatem nieznacznie rozszerzono sieć uliczną. Inne miasta nie wykonywały większych inwestycji poza koniecznymi budowaniami i przebudowaniami pieców, gdyż fundusze inwestycyjne musiały być w wielu wypadkach użyte na pokrycie deficytów miejskich. Szczególniej mało inwestowano na ulicach, głównie z powodu zbyt wygórowanych cen rur, tak stalowych jak i żeliwnych.

Charakterystyczny przyczynek do polityki oszczędnościowej stanowi zestawienie zakupionych w ostatnich latach gazomierzy. A więc w roku 1931 zakupiono ich 5 605 sztuk, podczas gdy w roku 1932 tylko 3 340 sztuk. Zakup wodomierzy natomiast wykazuje wzrost: w roku 1931 zakupiono wodomierzy nowych 6 286 sztuk, a w 1932 r. 6 655 sztuk. Przyczynił się do tego zapewne przymus przyłączania nieruchomości do sieci wodociągowej.

W bieżącym roku obchodziła 75-lecie istnienia Krakowska Gazownia Miejska. Jubileusz zo-

stał upamiętniony artykułem dyr. Seiferta, bogato ilustrowanym, umieszczonym w czasopiśmie »Gaz i Woda«.

Nowe gazownie i wodociągi. W dziedzinie budowy nowych gazowni i zakładów wodociągowych niema w roku sprawozdawczym prawie nic do zaznaczenia, mimo, że niektóre miasta robiły starania w kierunku urzeczywistnienia dawniejszych projektów. Aktualna stała się jedynie budowa gazowni w miastach Cieszynie i Ujściu nad Brdą, zaopatrywanych dotychczas w gaz z zakładów leżących poza granicami państwa. Z końcem roku zorganizowała się spółka, która budowę gazowni w Cieszynie postanowiła zrealizować. Natomiast niewiele posunęły się naprzód sprawy budowy gazowni w Częstochowie, Włocławku, Łucku i Białymstoku. Również projekty nowych wodociągów nie mogły znaleźć odpowiednich podwalin finansowych i zabiegi Związku Miast oraz kół gospodarczych nie odniosły narazie skutku.

W roku 1932 Ministerstwo Robót Publicznych przedłożyło kilkanaście projektów wielkich robót publicznych Komitetowi Ekonomicznemu Ligi Narodów (Comité technique de travaux publics et d'outillage national de la Société des Nations). Między innymi przez Ligę Narodów został przyjęty projekt gazyfikacji polskich zagłębi węglowych*). Referent i rzeczoznawca Ligi, inż. Schneider, uznał za aktualną i rentowną budowę linii gazociągów z koksowni Wolfgang przez Królewską Hutę, Katowice, Sosnowiec, Będzin, Dąbrowę Górniczą, Żabkowice w kierunku Częstochowy. Mimo jednak przychylniej opinii Ligi Narodów realizacja tego projektu jest jeszcze dość odległa, ponieważ — ze względu na zmiany, zaszłe w międzyczasie w warunkach gospodarczych zagłębi węglowych — należałoby projekt zmienić i dostosować do obecnego stanu rzeczy. Na to jednak potrzeba funduszy i stworzenia osobnego towarzystwa, któreby akcję urzeczywistnienia projektu ujęło w ręce. Zaznaczyć należy, że finansowo-techniczne grupy zagraniczne interesują się gazyfikacją w Polsce; należy się spodziewać, że w konkretnym wypadku wystąpią one aktywnie.

Surowce. Wielką troską gazownictwa, jak wogóle zakładów komunalnych, były w roku 1932 ceny węgla. Opór koncernów i Konwencji węglowej, które nie były skłonne uznać, że węgiel dla gazowni, jako surowiec, winien być sprzedawany

*) Projekt opracowany w r. 1929 przez inż. J. Konopkę i inż. A. Szulcego.

na dogodniejszych niż normalnie warunkach, doprowadził do tego, że węgiel u pośredników jest tańszy, niż zakupywany wprost przez gazownie i komuny. Gazownictwo zaczęło ograniczać zużycie węgla, przechodząc na systemy pieców, w których można produkować gaz wodny, względnie uciekać wogóle od węgla, przechodząc na gaz wodno-etrynowy lub powietrzno-gazolowy, jak Tomaszów Mazowiecki, Kalisz i Kołomyja. Po długich staraniach Związek otrzymał w Konwencji węglowej jeszcze z końcem roku 1931 opust 5%, który się utrzymał przez cały rok sprawozdawczy. Złożono kilka memorjałów, które dopiero w grudniu 1932 r. odniosły pożądaną skuteczną, kiedy Rząd wkroczył na drogę polityki obniżenia cen, co doprowadziło w roku bieżącym do zniżenia ceny węgla o 17,5%. Przytem zostały skasowane wszystkie opusty indywidualne, to też zniżka ceny węgla nie przyniosła wiele korzyści gazowniom ani też komunom. Zaznaczyć należy, że w ostatnim czasie pogorszyły się naogół gatunki dostarczanego węgla, to też gazownie w wielu wypadkach stają przed dużymi trudnościami technicznymi. Do wysokich kosztów przeróbki surowca przyczynia się w znacznym stopniu koszt przewozu z kopalni do gazowni. Akcja Związku w tym kierunku prowadzona jest niestrudzenie.

Produkty uboczne. Należy zanotować w gazownictwie naogół spadek wyrobu produktów ubocznych. Najmniejszy spadek wykazuje produkcja koksu, mimo że zbyt jego był ograniczony wskutek ciepłej zeszłorocznej i tegorocznej zimy. Kilka gazowni zużywa własny koks do produkcji gazu wodnego, który nawęgla eteryną lub gazolem. Następnie zaznaczyć należy spadek produkcji smoły surowej, a co za tem idzie, smoły destylowanej i preparowanej; to drugie tłumaczy się brakiem zapotrzebowania, wywołanym stagnacją w budownictwie i budowie dróg. Niewielki wzrost produkcji wykazuje benzol (w 1931 r. 484 658 kg, w r. 1932 503 993 kg), należy jednak przewidywać spadek jej z powodu wprowadzenia podatku w wysokości 0,12 zł od kg. Już obecnie wskazuje na to unieruchomienie benzolowni w Krakowie, Lesznie, Tarnowskich Górach, Tczewie oraz w gazowniach kolejowych na dworcu we Lwowie i w Maczkach. Oprócz tego wstrzymała produkcję benzolu gazownia w Tomaszowie Mazowieckim, która przeszła z gazu węglowego na gaz wodny eterynowany. Produkcja siarczanu amonu spada w gazownictwie już od kilku lat, a to z powodu

konkurencji wielkich fabryk sztucznych nawozów. Ceny produktów ubocznych utrzymywały się w r. 1932 mniej więcej na poziomie lat poprzednich, obecnie wykazują tendencję zniżkową.

Ceny gazu i wody. Akcja sfer decydujących, zmierzająca do zniżenia cen produktów w całej Polsce, nie pozostała również bez wpływu na ceny gazu, jak to wyżej wspomniano. Naogół ceny gazu w Polsce ukształtowane były dość nisko w stosunku np. do cen zagranicznych; wynosiły one od 25 ÷ 56 gr za 1 m³, z wyjątkiem kilku miast, znajdujących się w specjalnych warunkach. Już w marcu 1932 r. niektóre gazownie ceny gazu obniżyły, licząc na wzrost oddania, a tendencja obniżenia cen gazu panowała powszechnie. To też z chwilą powstania projektu opodatkowania gazu w wysokości 5% na Fundusz Pomocy Bezrobotnym, gazownictwo zadeklarowało silny sprzeciw, obawiając się, zresztą całkiem słusznie, że podatek ten spowoduje spadek konsumpcji, jak to miało miejsce z prądem elektrycznym po wprowadzeniu podatku. Przewidywania były słuszne. Rozporządzenie o Funduszu Pomocy Bezrobotnym spowodowało naogół wyżkę cen gazu, gdyż nieliczne tylko gazownie mogły przejąć obowiązek uiszczania opłat na F. P. B. na siebie. Bezpośrednio potem następująca akcja za zniżką cen gazu, traktowana jako konieczność państwowa, wprowadziła Związek w bardzo trudną sytuację. Naogół myśl obniżenia cen gazu była sympatyczna dla gazownictwa, tem bardziej, że spodziewano się, iż skutki opłat na F. P. B. będą przez to częściowo zanulowane; zamierzona zniżka cen gazu wydawała się również korzystna wobec konkurencji z elektrycznością po przeprowadzeniu zniżki cen prądu. Z drugiej strony jednak wysokie ceny węgla i robocizny, a przede wszystkim puste kasy komunalne stanowiły bardzo poważną przeszkodę w realizacji obniżki cen gazu. Związek wystosował kilka memorjałów do władz, w których przedstawił swój punkt widzenia. Akcja Związku o tyle była skuteczna, że pierwotny zamiar Rządu obniżenia cen gazu o 10 ÷ 15% został zmieniony i postanowiono przeprowadzić zniżkę cen gazu indywidualnie, zależnie od warunków panujących w każdym mieście. Akcja ta prowadzona jest dotychczas. Niezależnie od niej, z końcem roku 1932 wiele gazowni, szczególnie średnich i małych, cenę gazu obniżyło. Związek przeprowadził szczegółową statystykę cen i na jej podstawie uzgodnił postępowanie władz

w stosunku do poszczególnych zakładów, kierując się przede wszystkim ich interesem i korzyściami dla miast.

Ze sprawą obniżenia cen gazu łączyła się sprawa obniżenia opłat za wynajem gazomierzy. Czynsze te są w Polsce naogół dość niskie, z wyjątkiem paru gazowni. Ministerstwo Przemysłu i Handlu, które akcją w kierunku obniżenia cen prowadziło, zaproponowało jednolitą taryfę czynszów, opartą na dokładnej kalkulacji kosztów zakupu i eksploatacji gazomierzy. Czynsze te wypadły zbyt niskie; wobec tego Związek wystąpił ze swoim projektem, w którym starał się uzgodnić kalkulację z obecnie pobieranymi czynszami. Dla miast, w których czynsze bardziej odstępowały od ogólnego poziomu, zaproponowano taryfy przejściowe.

Zamierzona początkowo zniżka cen wody została narazie odłożona ze względu na katastrofalny stan finansów komunalnych.

Sprawy finansowe i podatki. Ciężki stan finansów komunalnych odbija się znacznie niż przedtem na przedsiębiorstwach komunalnych, szczególnie w mniejszych miastach. Dochodzi do tego, że przedsiębiorstwa zmuszone są przelewać wszelkie swe wpływy do kas miejskich z własną szkodą, tracąc przez to kredyt, nie dotrzymując terminów zapłat, nie czyniąc żadnych renowacji; wszelkie inwestycje muszą być wstrzymywane. Pomoc ze strony komun lub Rządu była niemożliwa do uzyskania i prócz kilku zakładów pożyczek naogół tak wodociągi, jak i gazownie nie uzyskały. Teraz dopiero podjęcie działalności przez Fundusz Pracy upoważnia do pewnych nadziei w tym kierunku.

Natomiast obciążenia zakładów komunalnych wzrastają. Po wprowadzeniu podatku od pojazdów mechanicznych w r. 1931, nastąpiło obłożenie cen gazu 5%-wą opłatą na Fundusz Pomocy Bezrobotnym, obecnie Fundusz Pracy, jak to już wyżej wspomniano; następnie opodatkowano na rzecz Funduszu Pracy uposażenia, robociznę i obrót, wreszcie nałożono podatek od benzolu. Równocześnie pozostały już istniejące obciążenia z tytułu świadczeń społecznych, emerytur, wreszcie ubezpieczenia od ognia i eksplozji. Ta ostatnia sprawa spowodowała, że Związek kilkakrotnie występował z interwencją w Ministerstwie Opieki Społecznej; jest ona nadal w toku. Trudności dla wodociągów i gazowni spowodowała również akcja Ministerstwa Opieki Społecznej w sprawie zmniej-

szenia godzin pracy w ruchu ciągłym z 56-ciu godzin na 48, względnie 46. Wprawdzie Związek uzyskał dla większości swych członków ulgi w stosowaniu 4-tej zmiany robotników, na czas od 3 ÷ 12 miesięcy, jednak utrzymanie tych ulg na przyszłość nie wydaje się możliwym.

Sprawy handlowe i celne. W związku z oszczędnościami budżetowymi w zakładach przemysłowych użyteczności publicznej, aktywność w kierunku zakupów zmalała do minimum. Okólnik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, który wprowadził personalną odpowiedzialność za zakupy czynione zagranicą, ograniczył je do ostateczności; spowodowało to pośrednio ograniczenia i w zakupach krajowych. Ministerstwo Przemysłu i Handlu wydało szereg zakazów przywozu, tak, że sprowadzenie nawet najniezbędniejszych przedmiotów stało się niemal niemożliwe. Związek interwenjował, uzyskując przeważnie pozwolenia, połączone to jednak było niejednokrotnie ze znacznymi trudnościami. Głównie ograniczenia wprowadzono w imporcie maszyn i aparatów, lamp i palników, oszklenia, masy czyszczącej i t. p. Prócz tego wysokie opłaty celne nie zachęcały do importu. Prace nad nową taryfą celną zostały ukończone. Będzie ona wprowadzona w życie w jesieni roku bieżącego. Czy przyjęte w niej stawki wytrzymają próbę życia, wykaże przyszłość. Ulgi celne były stosowane bardzo rzadko, jednak udało się nam w kilku wypadkach uzyskać je dla naszych członków.

Przemysł pomocniczy. Wysokie stawki celne przyczyniły się już i w latach poprzednich do utrzymania na wyższym poziomie cen wewnętrznych. Mowa tu głównie o rurach i przyborach instalacyjnych. Ceny bowiem przede wszystkim rur są znacznie wyższe od cen zagranicznych, a składają się z cen syndykalnych, jednakich prawie dla wszystkich krajów należących do syndykatów rur oraz nadwyżki krajowej, doliczanej w wysokości zależnej od ochrony celnej. Powoduje to, że instalacje i roboty gazownicze i wodociągowo-kanalizacyjne są u nas droższe niż u sąsiadów naszych, mimo naogół niższych cen robocizny. Wysokość tych cen powoduje ograniczanie robót, które znów prowadzi do zmniejszenia ruchu w odlewniach i walcowniach rur, nieskłonnych uznać, że ich własna polityka cen prowadzi je do bezczynności. Doszło do tego, że jedna z największych walcowni na Górnym Śląsku otrzymała w październiku 1932 r. z całej Polski zamówienie na 7 m (siedem metrów)

rury 100 mm. Stan ten nie poprawi się tak długo, dopóki przede wszystkim ceny rur nie dostosują się do warunków ogólnych. Podobnie jest z cenami łączników, pieców kąpielowych, przyborów do gotowania i t. p., które są znacznie wyższe niż np. w Niemczech. Nie lepiej jest z cenami gazomierzy i wodomierzy. To też niektóre firmy zagraniczne starają się o pozwolenia przywozu gazomierzy i wodomierzy oraz o prawo ich cechowania w Polsce, widząc, że konkurencja z krajowymi fabrykami będzie, pomimo wszelkich trudności, możliwa. Narazie Związek, idąc po linii ochrony przemysłu rodzimego, zwalczał te próby pomyślnie.

Przemysł pomocniczy, jak wytwórnice aparatów, szamotownie krajowe i t. p. mają obecnie, wobec zakazu przywozu i zakupna zagranicą, duże możliwości wprowadzenia się do gazownictwa i wodociągarstwa polskiego, niestety jednak niewiele na tem polu działają, trwając przy wysokich cenach i bardzo problematycznych zyskach.

Inne sprawy gospodarcze. Wprowadzona w roku zeszłym taryfa kolejowa w wielu punktach nie dogadza interesom przedsiębiorstw komunalnych. Przede wszystkim za drogi jest przewóz węgla, który przedstawia się obecnie szczególnie jaskrawo. Po niżeniu cen węgla koszt przewozu przenoszą niejednokrotnie połowę wartości towaru. W Związku sprawy te były już omawiane i akcja obniżenia taryf kolejowych będzie prowadzona dalej. Również za wysoka jest taryfa przewozowa na koks, która znacznie utrudnia gazownikom zbyt tego produktu. Obniżenie taryfy na przewóz rur i wyrobów kamionkowych jest tak samo jednym z dzyderatów Związku.

Bezrobocie, które w 1932 roku zatoczyło szerokie kręgi, nie wpłynęło prawie na stan zatrudnienia w gazowniach i wodociągach. Redukcyj personalu urzędniczego i robotników w gazowniach i zakładach wodociągowo-kanalizacyjnych przedsięwzięto niewiele, a i te były równoważone wprowadzeniem czwartej zmiany robotników. Natomiast zaznaczyły się w zeszłym roku znaczne obniżenia poborów pracowników, wywołane oszczędnościami budżetowymi. Jeżeli chodzi o personal fachowy przedsiębiorstw komunalnych, szczególnie o pracowników umysłowych, to redukcje poborów były posunięte bardzo daleko. Sprawa ta będzie obecnie przedmiotem rozważań Zarządów Związku i Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców.

Budżetowanie, księgowość i statuty przedsiębiorstw komunalnych, projekty nowych ustaw i rozporządzeń. Cały rok 1932 poświęcony był ostatecznym przygotowaniom nowej ustawy samorządowej, która w ostatnich czasach ukazała się w dzienniku rozporządzeń. Ustawa ta zmieni zasadniczo dotychczasowe stosunki w komunach i wywrze decydujący wpływ na przedsiębiorstwa komunalne. Poprzedzając ustawę rozporządzenie o sporządzaniu budżetów w związkach komunalnych przewiduje osobne przepisy odnoszące się do przedsiębiorstw komunalnych, to też dopiero teraz można się spodziewać wydania rozporządzenia o budżetowaniu, księgowości i statutach przedsiębiorstw komunalnych, które już dawniej zostało przedyskutowane przez Związek Gospodarczy oraz Związek Elektryczni Polskich i uzgodnione z Ministerstwami. Departament Samorządowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przygotowuje skrupulatnie nowe przepisy, a dowodem tego są niektóre prace radcy M. Siwika, drukowane w czasopiśmie »Gaz i Woda«. Związek, który posiada liczne materiały ankietowe z zakresu organizacji i księgowości przedsiębiorstw komunalnych, stale współpracuje z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych.

Wspomnieć tu należy, że istnieje myśl powołania do życia nowej organizacji współpracy przedsiębiorstw komunalnych jako »Związek Przedsiębiorstw Komunalnych«, któryby objął wszelkiego rodzaju zakłady, a więc: gazownie, zakłady wodociągowe i kanalizacyjne, rzeźnie, zakłady czyszczenia miasta, ewentualnie później i elektrownie oraz przedsiębiorstwa komunikacyjne, a więc zakłady użyteczności publicznej wedle § 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6/XII 1932 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 11 z r. 1933, poz. 71).

Osobny dział z zakresu ustawodawstwa, w którym Związek bierze udział bezpośredni, stanowi nowelizacja ustawy przemysłowej. Tam interesuje nas przede wszystkim sprawa wydania nowych przepisów o przemysłach koncesjonowanych, a więc prowadzeniu gazowni i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych, oraz o koncesjonowaniu wykonywania urządzeń gazowych i wodociągowo-kanalizacyjnych. Chodzi nam głównie o obostrzenie egzaminów, uprawniających do wykonywania instalacji, i wprowadzenie fachowców do komisji egzaminacyjnej.

W r. 1932 przygotowano ustawę o nadzorze nad zbiornikami pod ciśnieniem, jednak Związek nie miał wielkiego wpływu na ostateczny tekst

ustawy. Mocą tejże wszystkie zbiorniki na gaz podlegać będą nadzorowi, który bliżej określi rozporządzenie wykonawcze. Rzeczą Zarządu Związku będzie zaproponować Ministerstwu możliwie najpraktyczniejszy sposób wykonywania tego nadzoru.

W zakres ustawodawstwa interesującego Związek wchodzi również nowelizacja ustawy budowlanej, która w szerszym zakresie uwzględnić ma instalacje gazowe i wodociągowo-kanalizacyjne.

Przepisy techniczne wykonywania instalacji gazowych, wodociągowych i kanalizacyjnych. W roku sprawozdawczym Związek i Zrzeszenie Gazowników i Wodociągowców ukończyły opracowywanie przepisów technicznych o wykonywaniu urządzeń wewnętrznych do gazu, na mocy uchwał XIV-go Zjazdu Gazowników i Wodociągowców. Zostały one rozszerzone przez dodanie przepisów wykonywania urządzeń na gaz wysokoprężny i ostatecznie wydane w roku bieżącym. Posiadają one jeszcze drobne braki, przede wszystkim w kierunku uzgodnienia z przepisami budowlanymi, sprawa ta jednak jest na dobrej drodze, a osobna komisja pod przewodnictwem dyr. Klimczaka opracowuje wspólnie z Kołem Architektów warszawskich odpowiedni projekt uzupełnienia ustawy budowlanej. Dyskusje wywołują niektóre punkty przepisów o gazie o wysokim ciśnieniu, sprawa ta jeszcze spowoduje prawdopodobnie pewne zmiany i uzupełnienia w przepisach tego działu. Dotychczas nie została jeszcze wydana część przepisów o gazociągach ziemnych i to będzie obecnie tematem rozpraw. W związku z przepisami technicznymi opracowano t. zw. »Ostrzeżenia« na wypadek uchodzenia gazu, których rozpowszechnienie wśród konsumentów jest pożądane. Ze sprawą tą łączą się przepisy o gazie ziemnym i jego nawianianiu, które opracowuje Stowarzyszenie Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego w Borysławiu, w porozumieniu z naszym Związkiem.

Osobną grupę przepisów stanowią przepisy techniczne wykonywania urządzeń wewnętrznych wodociągowo-kanalizacyjnych. Odpowiednie materiały krajowe i zagraniczne zostały już przez Związek zebrane; prace są w toku. Niezależnie od tego, przepisy miejscowe wodociągowo-kanalizacyjne są wprowadzane kolejno w różnych miastach. Ujmują one całokształt zagadnienia zaprowadzania wodociągów i kanalizacji, wprowadzają przymus przyłączania nieruchomości do sieci i normują taryfę wodociągowo-kanalizacyjną. W związku

z tem należy wspomnieć o akcji Związku Gospodarczego w sprawie zamykania dopływu wody w wypadkach nieopłacenia rachunków. Prawo bowiem zamykania wody ograniczyło rozporządzenie Nadzwyczajnego Komisarza do Walki z Epidemjami w r. 1922. Ankieta, rozesłana w 1932 r. przez Związek, wykazała, że wodociągi mają coraz to większe trudności ze ściąganiem zaległości za wodę, dochodzących w niektórych miastach do 50% ogólnych należności za wodę, co jest rzeczywiście zastraszające. Obecnie Związek wystąpił do Władz z memorjałem w sprawie zniesienia ograniczenia zamykania wody i projektem zmiany rozporządzenia, o którym wyżej mowa.

Legalizacja gazomierzy i wodomierzy. Nowe rozporządzenia i projekt Głównego Urzędu Miar w sprawie okresowego cechowania gazomierzy, wywołały w 1932 r. wielką polemikę. Obawiano się przede wszystkim, że wprowadzenie okresowej legalizacji, stosowanej zaledwie w kilku państwach, wywoła nowe obciążenie kosztów eksploatacji gazomierzy, które i tak są bardzo wysokie. Odbija się to przede wszystkim na czynszach, pobieranych za używanie gazomierzy, które w niektórych miastach są za wysokie. Polemika z Głównym Urzędem Miar była bardzo obszerna, w końcu zgodzono się na przeprowadzenie specjalnej statystyki, która ma wykazać, czy okresowa legalizacja jest konieczna, czy też nie. Statystyka została przeprowadzona przez Główny Urząd Miar przy pomocy Związku, wyniki jednak dotychczas nie zostały ostatecznie opracowane i ogłoszone.

Podobną polemikę wywołała wysokość opłat legalizacyjnych od wodomierzy oraz wykonywanie kontroli wodomierzy przez O. U. M. W tej sprawie przeprowadził Związek dokładną statystykę, którą opracował dyr. Alexandrowicz, i wysnuł z niej wnioski, zmierzające do uregulowania stosunku pomiędzy O. U. M. i G. U. M. a zarządami wodociągów. Przy tej sposobności omawiana była kwestja uprawnienia gazowni i wodociągów do cechowania gazomierzy i wodomierzy przez własne zaprzysiężone organa. Sprawy powyższe i inne, jak np. umieszczanie oznaczeń na gazomierzach, będą tematem dalszych uzgodnień z G. U. M. W roku sprawozdawczym przygotowano także materiały do I-go Kursu wodomierzowego oraz II-go Zjazdu wodomierzowego, które odbyły się w marcu 1933 r.

Normalizacja. Wzorem lat ubiegłych i w r. 1932 Związek brał udział w pracach P. K. N., prace te jednak były bardzo ograniczone, głównie z powodu

braku funduszków. Mimo to w roku sprawozdawczym wydane zostały tablice rur stalowych gwintowanych PN/B-1002 i 1003 oraz tablice gwintów rur i łączników G-301, 302 i B-1314. Przygotowano do wydania 18 tablic rur i łączników kanalizacyjnych żeliwnych, 36 tablic łączników z żelaza żarzonego, 2 tablice gazów technicznych palnych, 4 tablice gazomierzy, 8 tablic lekkich armatur gazowych, poprawiono 18 tablic rur i łączników żeliwnych o długim kielichu gładkim, opracowano nowe przepisy odbioru rur żeliwnych i wiele innych. Normy te i tablice czekają odpowiedniej chwili i funduszków na wydanie. Czekają również na wydanie słownictwo rurociągowo, przygotowane w trzech językach, z licznymi rysunkami. Wydanie tego ostatniego jest rzeczą wielkiej wagi, a to ze względu na konieczność usunięcia z naszych zakładów dotąd używanej przedwojennej gwary, przepełnionej rusycyzmami i germanizmami. Naogół zaznaczyć należy, że zarówno gazownictwo, jak i zakłady wodociągowo-kanalizacyjne za mało doceniają normalizację. Nieliczne są zakłady używające normalnych formatów papieru, mimo zalecenia tego przez władze.

W r. 1932 Związek opracował wspólnie z Instytutem Intendentury M. S. Wojsk. przepisy dla dostaw koksu gazowniczego.

Statystyka. Statystyka prowadzona była, jak zwykle, na podstawie arkuszy, rozsyłanych przez biuro Związku. Niestety, za szczupły budżet Związku nie pozwolił dotąd na zestawienie tablic statystycznych, które przygotowane są za lata 1928—1932. Zaledwie zestawiono produkcję gazu za te lata, oraz ceny gazu za lata 1931 i 1932; ukażą się one w druku dopiero w jednym z następnych zeszytów »Gazu i Wody«. Prócz tego zestawiono produkcję benzolu.

Statystyka wodociągowa przedstawia się nieco lepiej od gazowniczej, mimo, że zbieranie jej do nas oficjalnie nie należy. Jednakowoż bezustanne zapytania, kierowane do Związku przez władze i instytucje, sprawiają, że statystyka taka musiała być prowadzona. Obecnie zestawiono ją za czas od 1928—1932; czeka ona w najbliższym czasie wydania. Nie jest to statystyka kompletna, w każdym razie jednak wypełnia lukę od czasu ukazania się pracy p. I. Piotrowskiego.

Statystyki kanalizacyjnej, jak dotąd, Związek nie prowadzi, jednak w tym roku roześle odpowiednią ankietę.

Szkolnictwo, wydawnictwa i wystawy. Bezpośrednio temi działami Związek w 1932 r. mało się zajmował, gdyż należą one do zakresu działania Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich. Znaczne zasługi na polu szkolnictwa położył inż. B. Klimczak, który przyczynił się w dużej mierze do powstania Oddziału Gazowniczego na Wydziale Chemicznym Państw. Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy. Przedstawiciel Związku brał udział w Radzie Opiekuńczej Państwowej Szkoły Chemicznej w Warszawie oraz w Kursach urządzanych przez Państwową Szkołę Higieny. Ingerował również kilkakrotnie w sprawach szkolnictwa zawodowego w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Wydawnictw nie mógł Związek finansować żadnych. W przygotowaniu jest kilka prac. Ograniczono się tylko do ogłaszania artykułów fachowych i recenzji w czasopiśmie »Gaz i Woda«, »Plyn a Voda« i innych. Wymienić tu należy współpracę Związku przy wydaniu przepisów ochrony przewodów podziemnych przed prądami błędzającymi, które zostały opracowane przez Komisję, pracującą pod przewodnictwem prof. Romana Podoskiego, przy współpracy p. J. Pomorskiego. Z wydawnictw fachowych, propagowanych przez Związek, wymienić należy gruntowną pracę inż. A. Troskołańskiego p. t. »Podręcznik dla sprawdzających wodomierze« oraz inż. Górskiego p. t. »Budowa dróg smołowych«.

W wystawach brał udział Związek tylko przez współpracę z »Towarzystwem Wystaw Ruchoomych« w Warszawie.

Propaganda. Ten dział niewiele rozwinął się w roku sprawozdawczym. Związek nie posiadał na to żadnych funduszy, to też prócz nalepek, afiszów i t. p. nic wydać się nie dało.

Z wielkimi trudnościami umieszczono kilka ogłoszeń i artykułów w prasie periodycznej i codziennej oraz postarano się o umieszczenie wzmianek w rocznikach, wydawanych przez Instytut Samorządowy Wydawniczy, P. A. T. i i.

Na polu propagandy intensywnie pracowały poszczególne gazownie, a przede wszystkim gazownie w Krakowie, Poznaniu, Bydgoszczy, Łodzi, Łwowie, Królewskiej Hucie i Gnieźnie, wydając ulotki, nalepki, artykuły i drobne przedmioty propagandowe. Zcentralizowanie propagandy w Związku jest jednym z zagadnień przyszłości. Jednym z pierwszych wydawnictw propagandowych winien być

kalendarz gazowniczo-wodociągowo-kanalizacyjny, obejmujący prócz calendarium, wykazu zakładów i nazwisk kierowników oraz działu informacyjno-ogłoszeniowego, również część techniczną z zakresu gazownictwa, wodociągów, kanalizacji i techniki sanitarnej.

Zjazdy okręgowe. II-gi Okręgowy Zjazd Gazowników i Wodociągowców odbył się w dniu 14-go listopada 1932 r. w Bydgoszczy i zgromadził znaczną ilość kierowników gazowni i wodociągów. Omawiane były na Zjeździe bieżące sprawy fachowe i gospodarcze, prócz tego wygłoszono szereg odczytów. Zjazd powziął kilka rezolucyj w sprawach aktualnych. Liczny udział w Zjeździe wykazuje, że Zjazdy okręgowe są pożyteczne i przyczyniają się do zacieśnienia stosunków między członkami Związku.

Inspekcja zakładów. Inspekcji zakładów z ramienia Związku, prócz w sprawach drobniejszych, nie wykonywano w r. 1932. Natomiast były one przeprowadzane bądź na żądanie miast, lub województw, bądź przez dyrektorów większych zakładów. Inspekcje te wykazały, że stan, szczególniej mniejszych zakładów, niezawsze jest zadawalający, tak pod względem technicznym, jak administracyjnym i handlowym. Szczególniej w opłakanym stanie znajdują się sieci rur gazowych i wodociągowych, to też zakłady wykazują wielkie straty gazu i wody. Związek często w tej sprawie zwracał uwagę i podawał w licznych fachowych artykułach, komunikatach i odczytach sposoby ochrony przewodów.

Zwrócić też należy uwagę na stan publicznego oświetlenia gazowego, które pozostawia wiele do życzenia. Nowoczesne lampy są rzadkością. Oświetlenie gazowe ulic wymieniono w kilku miastach na elektryczne, ze szkodą własnych budżetów. Szereg wykonanych inspekcji świadczy, że byłoby bardzo pożądane, aby odbywały się one periodycznie, to też myśl stworzenia inspektoratu technicznego zakładów gazowych, wodociągowych i kanalizacyjnych jest zawsze aktualna.

Współpraca z Rządem i instytucjami społecznymi. W sprawach, tyjących się ustawodawstwa, organizacji i t. p., a opracowywanych przez Rząd, Związek brał żywy udział. Szczególniej bliski kontakt utrzymany był z Departamentem Samorządu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz z Ministerstwem Przemysłu i Handlu. Prócz tego Związek był powoływany do współpracy przez Prezydium

Rady Ministrów, Min. Spraw Wojskowych, Min. Skarbu (Departament Celny), Ministerstwo Robót Publicznych oraz Ministerstwo Komunikacji. W Radzie Kolejowej zastąpiony był Związek przez dyr. Żardeckiego oraz przez Związek Przemysłu Chemicznego.

Stały kontakt utrzymywał również Związek ze Związkiem Miast Polskich, z którym zawsze porozumiewał się w ważniejszych sprawach.

Poza współpracą wyżej omawianą z P. K. N., Związek brał udział w pracach Komitetu Energetycznego, Komitetu Oświatleniowego przy Stowarzyszeniu Elektryków Polskich, współdziałał ze Związkiem Przemysłu Chemicznego, ze Związkiem Elektrowni Polskich, Związkiem Przemysłu Metalowego, Związkiem Fabryk Wyrobów Szamotowych i Ogniotrwałych oraz z Polskim Instytutem Wodociągowo-Kanalizacyjnym.

Delegaci Związku brali udział w Zjeździe Elektryków Polskich w Łodzi, Zjeździe Elektrowni Polskich w Gdyni, w Zjeździe Naftowym w Krośnie i innych.

W czasie od 1 czerwca do 3 czerwca 1932 r. odbył się w Wilnie XIV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich z udziałem licznych gości zagranicznych. Równocześnie odbyło się Walne Zgromadzenie Związku, na którym załatwiono szereg spraw aktualnych.

Łącznie ze Zrzeszeniem, Związek w 1932 r. brał udział w organizacji Komisji Technicznej Oddymiania Miast, która zajmuje się tem ważnym zagadnieniem, dotychczas mało posuniętem w Polsce.

Zjazdy zagraniczne i współpraca z organizacjami zagranicznymi. Kontakt z pokrewnymi instytucjami zagranicznymi był w r. 1932 bardzo żywy. Ożywione stosunki utrzymywał Związek, wspólnie ze Zrzeszeniem G. i W., z Międzynarodowym Związkiem Gazowniczym w Zurychu (Union Internationale de l'Industrie du Gaz), biorąc udział w przygotowaniu materiałów na Zjazd Międzynarodowy w Zurychu, który odbędzie się w 1934 roku, oraz z nowo powołanym do życia Związkiem Zrzeszeń Gazowników i Wodociągowców Polskich, Czechosłowackich i Jugosłowiańskich. Utrzymywano żywą korespondencję ze Związkami gazowo-wodociągowymi we Francji, Szwajcarii, Belgji, Austrii, Italji, Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Kanadzie, oraz ze Związkiem niemieckim, z którym stosunki w ostatnim roku nieco się ułożyły. Przedstawiciele Związku i Zrzeszenia brali udział

w XIII-tym Zjeździe Czechosłowackim w Pradze, a Czechosłowacy i Jugosłowanie byli gośćmi na Zjeździe w Wilnie.

Sprawy biurowe. Powyżej wyliczone sprawy i czynności Związku dają obraz rozległej pracy biura Związku w 1932 r. To też szczupły personal biura był i jest niesłychanie przeciążony pracą, co powodowało posługiwanie się siłami pomocniczymi, nawet z koniecznością przekroczeń pewnych pozycji budżetowych na personal; mimo to zakres pracy jest tak wielki, że szereg spraw leży odłogiem, jak np. zestawienia statystyczne, pilne sprawy normalizacyjne, akcja za niższą taryfą kolejowej. Wiele czasu zajmują w Związku interwencje u władz, w sądach, bankach i innych instytucjach, prowadzone dla poszczególnych członków w najróżnorodniejszych sprawach. Tego biuro nigdy zaniedbywać nie może, gdyż kardynalnym obowiązkiem Związku jest dbanie o interesy swych członków.

W roku sprawozdawczym wydano 22 okólników w różnych sprawach i 11 ankiet oraz załatwiono 462 spraw w Ministerstwach, u władz centralnych i w innych instytucjach.

Szczupłe fundusze Związku nie pozwalają na zwiększenie personalu biura, a trzeba sobie zdać sprawę z tego, że w roku 1932 wpłynęło do Związku przeszło 2 tysiące pism i każde wymagało odpowiedzi; nie wlicza się tutaj odpowiedzi na okólniki i ankiety, które są numerowane zbiorowo. Biuro załatwia nietylko sprawy gospodarcze członków, lecz ponadto udziela odpowiedzi we wszelkiego rodzaju kwestjach, przedewszystkiem prawno-administracyjnych i handlowych, a także technicznych, które nie wymagają zasadniczo uchwały Zarządu Związku.

Zamierzenie reorganizacji biura Związku, z uwzględnieniem prowadzenia go wspólnie ze Zrzeszeniem, może dać pewne oszczędności, tak finansowe, jak i w pracy, gdyż przez to uniknie się niejednokrotnie dublowania spraw.

Ważna jest również ścisła współpraca ze Związkiem Miast, której ukształtowanie się na przyszłość winno być jednym z pierwszych zadań Zarządu.

Nowi członkowie. W roku sprawozdawczym przystąpiły do Związku Wodociągi w Skokach, w Dąbrowie Górniczej i w Gdyni oraz Gazownia i Wodociągi w Śremie, wreszcie ostatnio Wodociąg Białostocki.

Składki do Związku wpływały naogół dość regularnie i w wysokości preliminarnej, w nie-

wielu wypadkach nieco obniżone z powodu zmniejszenia się produkcji gazu, względnie wody.

Z powodu kryzysu zalega w płaceniach składek 10÷15% członków, są to jednak od kilku lat stale jedne i te same gazownie i wodociągi. Zresztą i te poczęły ostatnio spłacać dawne zaległości.

Po złożeniu sprawozdania, dyr. Konopka przedstawił zamknięcie rachunkowe.

Bilans na dzień 31 grudnia 1932 r.

Aktywa:

1. Kasa	zł 20,38
2. Ruchomości	„ 2 877,25
3. P. K. O.	„ 249,18
4. Dłużnicy	„ 8 015,99
5. Dłużnicy »G«	„ 14 968,90
6. Dłużnicy »W«	„ 775,70
7. Przewyżka rozchodów nad dochodami	„ 969,52
	<u>zł 27 876,92</u>

Pasywa:

1. Wierzyciele	zł 18 974,45
2. Wierzyciele »G«	„ 1 000,—
3. Wierzyciele »W«	„ 781,20
4. Różni	„ 1 150,—
5. Akcepty	„ 2 290,—
6. Subwencja »Gaz i Woda«	„ 3 681,27
	<u>zł 27 876,92</u>

Rachunek Strat i Zysków.

Winien:

1. Koszty administracyjne	zł 28 988,50
2. Koszty ogólne	„ 32 568,22
3. Porto, stemple i depesze	„ 1 139,96
4. Amortyzacja ruchomości	„ 507,75
5. Straty z roku 1931	„ 3 381,32
6. Dłużnicy (odpisy)	„ 1 120,—
	<u>zł 67 705,75</u>

Ma:

1. Składki członkowskie w r. 1931	zł 64 567,04
2. Reklamy i propaganda	„ 977,74
3. Zwrot kosztów manipulacyjnych	„ 1 191,45
4. Przewyżka rozchodów nad dochodami	„ 969,52
	<u>zł 67 705,75</u>

Imieniem Komisji Rewizyjnej protokół Komisji Rewizyjnej odczytał inż. Roman Baranowicz:

»Niżej podpisani Członkowie Komisji Rewizyjnej Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim, po zbadaniu na posiedzeniu w dniu 7 czerwca 1933 r. całokształtu rachunkowości Związku za czas od dnia 1 stycznia 1932 r. do dnia 31 grudnia tegoż 1932 r. stwierdzili:

1) Bilans otwarcia na dzień 1 stycznia 1932 r. zgadza się z Bilansem Zamknięcia z dnia 31 grudnia 1931 r.

2) Dokumenty kasowe zgadzają się z zapisami do ksiąg.

3) Odnośnie Bilansu Zamknięcia w dn. 31-go grudnia 1932 r. na sumę zł 27 876,92 z przewyżką rozchodów nad dochodami w sumie zł 969,52 i R-ku Strat i Zysków na sumę zł 67 705,75 nasuwają się następujące uwagi:

a) R-k Strat i Zysków w r. 1932 obciążono sumą zł 3 381,32 stanowiącą stratę w r. 1931 i sumą zł 5 975,48 powstałą z tytułu opłacenia nadprogramowych pracowników, wskutek czego r. 1932 wykazuje niedobór zł 969,52, zamiast przewyżki dochodów zł 8 387,28. Wymieniona przewyżka dochodów na r. 1932 winna figurować w bilansie z dnia 31/XII 1932 r. i dopiero w r. 1933 zgodnie z uchwałą Zarządu z dnia 18/III 1933 r. należało dokonać odpowiednich przelewów.

b) Zgodnie z uchwałą Zarządu z dn. 18/III 1933 r. obciążenie konta dyrektora Związku inż. J. Konopki w sumie zł 5 975,48, powstałe z tytułu opłacenia nadprogramowych pracowników, należało pozostawić na dotychczasowym koncie z wnioskiem do Komisji Rewizyjnej, aby je przenieść na odpowiednie konto budżetowe.

Niezgodnie z powyższą uchwałą już pod datą 31/XII 1932 wymienioną sumę, jak wskazano w p. a), przelano na koszty administracyjne (zł 3 788,50) i na koszty ogólne (zł 2 186,98).

c) Obciążenie konta dyrektora Związku inż. Konopki, zgodnie z uchwałą Zarządu z dn. 18/III 1933 r., sumą wystawionych akceptów dotychczas nie zostało dokonane. Powyższe konto (foljo 66) jest już obciążone sumą zł 5 530,04 z tytułu pobrania zaliczek i sum do wyliczenia.

d) Opłata składek Kasy Chorych, Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych i podatku dochodowego wykazuje bardzo duże zaległości, które powodują doliczania kar i to bardzo znacznych. W r. 1932 zaległości wzrosły o zł 8 670,13 (na 1/I 1932 zł 7 525,98) i wynoszą na dzień 1/I 1933 zł 16 196,11. Stan taki stanowczo jest niedopuszczalny. Nadmieniam, że opłatę składek w całości przyjął na siebie Związek.

e) Koszty ogólne, przewidziane w budżecie w sumie zł 24 950,00, wykazują przekroczenie o zł 7 618,22, w tem koszty biurowe i Zjazdu o zł 3 924,57.

Powołując się na powyższy protokół, Komisja Rewizyjna stawia wniosek na Walne Zebranie o udzielenie Zarządowi Związku absolutorjum z warunkiem przeprowadzenia w najbliższym czasie zmian w gospodarce finansowej Związku w celu osiągnięcia równowagi budżetowej.»

Bilans i rachunek strat i zysków oraz protokół Komisji Rewizyjnej Walne Zgromadzenie przyjęło i zatwierdziło jednogłośnie.

W sprawie reorganizacji Związku zabrał głos prezes Rabczewski, który stwierdził, że reorganizacja ta jest rzeczą najbliższej przyszłości. Zawiadamia, że Zarząd Związku powołał do życia Komisję z trzech osób, w składzie pp. Rabczewski, Dziurzyński i Kotowicz, która ma zastanowić się nad kwestją uzdrowienia finansów Związku i przedłożyć Zarządowi odpowiednie wnioski. W jaki sposób ta reorganizacja zostanie przeprowadzona, obecnie przesądzać nie można, w każdym razie pożądana jest współpraca ze Związkiem Miast Polskich. W dyskusji zabierali głos pp. Dziurzyński, Kotowicz i Jenz.

Po dyskusji dyr. J. Konopka przedstawił budżet:

Budżet na rok 1934.

Dochody:

1. Składki członków	zł 48 220,—
2. Reklamy i propaganda	„ 780,—
	<u>zł 49 000,—</u>

Rozchody:

1. Koszty administracyjne (pobory)	zł 26 650,—
2. Koszta ogólne:	
a) Lokal, opał i światło	zł 3 600,—
b) Wyjazdy i koszta służbowe	„ 1 000,—
c) Prenumeraty wydawnictw i składka	„ 1 000,—
d) Koszta biurowe i Zjazdu	„ 1 500,—
e) Subwencja dla wydawnictwa »Gaz i Woda«	„ 5 400,—
f) Opłaty do Kasy Chorych	„ 1 150,—
g) Podatki i ZUPU	„ 3 400,—
h) Nieprzewidziane	„ 300,—
	„ 17 350,—
3. Porto, stemple i depesze	zł 1 000,—
4. Spłata zaległości	„ 4 000,—
	<u>zł 49 000,—</u>

Z budżetu wynikają następujące składki:

Klasa	Skala składek		Składka roczna na 1933/34 r.
I	od produkcji	30 000 do 150 000 m ³	zł 70,—
II	„	150 000 „ 300 000 „	„ 176,—
III	„	300 000 „ 500 000 „	„ 352,—
IV	„	500 000 „ 700 000 „	„ 528,—
V	„	700 000 „ 1 500 000 „	„ 715,—
VI	„	1 500 000 „ 2 500 000 „	„ 825,—
VII	„	2 500 000 „ 4 000 000 „	„ 1 100,—
VIII	„	4 000 000 „ 10 000 000 „ po	„ 0,21
IX	„	od każdego 1 000 m ³ niemniej jednak niż 1 000 zł ponad 10 000 000 m ³ od każdego 1 000 m ³ po	„ 0,19

Składki oblicza się od każdego 1 000 m³ produkcji gazu czy wody w poprzednim roku budżetowym lub kalendarzowym, zależnie od tego, jaki rok wprowadzony jest w danym zakładzie. Zakłady wodociągowe płacą składki o 10% niższe, o ile są one obliczone od produkcji wody; o ile składki oblicza się od ilości wody sprzedanej, to zniżka ta nie obowiązuje. Składki do Związku należy wpłacać z początkiem każdego kwartału za 3 miesiące zgóry. Wstrzymanie wpłacania składek z powodu wystąpienia ze Związku winno być zgłoszone wraz z wystąpieniem do Zarządu co najmniej na 6 miesięcy naprzód, przyczem wpłata składek obowiązuje za pełnych 12 miesięcy.

Budżet na rok 1934 oraz niezmienione składki członkowskie i sposób ich wpłacania przyjęto bez dyskusji, a równocześnie upoważniono Prezydium Związku do indywidualnego obliczania składek członkowskich w konkretnych wypadkach, uмотywowanych przez członków.

Budżet powyższy może być zmieniony stosownie do zmian spowodowanych reorganizacją Związku.

ad 4) Wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej.

Na zasadzie § 23 statutu Prezes zarządza wybory do Zarządu. Ustępują wedle starszeństwa członkowie: Gazownie we Lwowie, Krakowie

i Bydgoszczy, oraz Wodociągi we Lwowie i Krakowie. Na wniosek Zarządu, przedstawiony przez Prezesa, wybrano jednogłośnie dotychczasowych członków. Również do Komisji Rewizyjnej wybrano dotychczasowych członków.

Pełny skład Zarządu będzie zatem następujący :

Gazownia Miejska w Warszawie (dyr. Czesław Swierczewski).

Wodociągi i Kanalizacja m. st. Warszawy (dyr. Włodzimierz Rabczewski).

Gazownia Miejska w Poznaniu (dyr. Antoni Dziurzyński).

Wodociągi Miejskie w Poznaniu (dyr. Antoni Kotowicz).

Gazownia Miejska w Łodzi (dyr. Stanisław Gundlach).

Zakład Gazowy Miejski we Lwowie (dyr. Kazimierz Żardecki).

Zakłady Wodociągowe m. Lwowa (dyr. Stanisław Alexandrowicz).

Krakowska Gazownia Miejska (dyr. Mieczysław Seifert).

Wodociąg stoł. król. m. Krakowa (dyr. Tadeusz Orzelski).

Gazownia Miejska w Bydgoszczy (dyr. Bronisław Klimczak).

Wodociągi Miejskie w Częstochowie (dyr. Kazimierz Knauer).

Miejskie Zakłady Światła, Siły i Wodociągów w Lesznie (dyr. Ludwik Bethge).

Królewsko-Hucka Gazownia S. A. w Królewskiej Hucie (dyr. Bolesław Dalbor).

Gazownia Miejska w Stanisławowie (dyr. Karol Breyner).

Miejskie Zakłady dla Światła i Wody w Gnieźnie (dyr. Juliusz Pisula).

Wodociągi Miejskie w Przemyślu (dyr. Stanisław Panczyj).

Miejski Zakład Gazowy w Lublinie (dyr. Józef Modrzejewski).

Gazownia Miejska w Grudziądzu (dyr. Stefan Barcz).

Gazownia w Wilnie (dyr. Piotr Kowalew).

ad 5) Wolne wnioski.

Dyr. Klimczak podaje do wiadomości, że w najbliższych miesiącach powstaje spółka akcyjna w Bydgoszczy, która ma na celu założenie fabryki węgla aktywowanego wedle patentu inż. Śliwińskiego, z kapitałem 500 000 zł. W spółce tej

głównym akcjonariuszem jest Związek Cukrowników. Dyr. Klimczak zwraca uwagę na aktualność tego fabrykatu w gazownictwie (benzoloźnie i gaz ziemny) oraz wodociągarstwie (filtry), a w związku z tem na możliwość przystąpienia Związku Gospodarczego względnie poszczególnych Kolegów jako akcjonariuszy spółki.

Dyr. Knauer podnosi, że, mimo rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie przyłączenia realności do miejskiej sieci wodociągowej, niektóre urzędy i instytucje państwowe nie chcą przyłączać do tej sieci realności, będących ich własnością, przez co zarządy wodociągowo-kanalizacyjne ponoszą straty, a częstokroć powoduje to konieczność zmian w planach i poważne dodatkowe roboty. Wnosi, aby Zarząd Związku rozważył tę sprawę i aby zwrócił się z odpowiednim memorjałem do władz. Dyr. Alexandrowicz uważa, że sprawa winna być bardzo dokładnie przemyślana, gdyż we wspomnianym rozporządzeniu jest wyraźnie powiedziane, że przymus przyłączenia do sieci nie obowiązuje w stosunku do realności, należących do państwa lub samorządu. Przewodniczący komunikuje, że Zarząd Związku zajmie się tą sprawą. W sprawie tej zabierali również głos pp. Kotowicz i Pisula.

Dyr. Kotowicz wnosi, aby Związek interwenjował w Głównym Urzędzie Miar w sprawie braku urzędników do legalizacji wodomierzy. Sprawa ta jest tem bardziej piekająca, że wyznaczone są obecnie kwartalne kontyngenty wodomierzy, przeznaczonych do legalizacji. Odpowiednie pismo Głównego Urzędu Miar obiecuje przesłać.

Dyr. Jenz omawia dalej stanowisko Polskiego Instytutu Wodociągowo-Kanalizacyjnego do Związku Miast, jednak prezes Rabczewski uważa, że spraw tych, w nieobecności przedstawiciela Instytutu, nie należy dyskutować, i proponuje omówienie ich w czasie późniejszym, na posiedzeniu Zarządu.

Na tem Walne Zgromadzenie zakończono o godzinie 17-tej.

Równocześnie Sekcje kontynuowały swe prace od godz. 15-tej do 17-tej.

W tym czasie Sekcja Gazownicza obradowała pod przewodnictwem dyr. Wieleżyńskiego, wysłuchując i poddając dyskusji 4 referaty, a to:

- 1) Inż. Jan Krzyżkiewicz: »Zastosowanie generatora na gaz wodny w gazowniach«,
- 2) Inż. Marjan Mogilnicki: »Gazol jako paliwo«,
- 3) Inż. Seweryn Rzepecki: »Gazownia dla produkcji gazu gazolowo-powietrznego« — z powodu nieobecności autora referat odczytał inż. Mogilnicki, w końcu
- 4) Dr Inż. Józef Dubois: »Zastosowanie pieców I. Pieters'a w gazownictwie«.

W Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej zakończono obszerną dyskusję nad referatem inż. Skoraszewskiego i zgłoszonymi przez referenta wnioskami, dotyczącymi budowy i rozbudowy zakładów wodociągowych i kanalizacyjnych, finansowania tych robót oraz przeznaczenia dochodów z wymienionych przedsiębiorstw, które przyjęto z pewnymi nieznacznymi poprawkami.

W dalszym ciągu obrad wygłoszono dwa referaty, mianowicie:

- 1) Inż. Jan Pomorski: »Drogi do potaniania domowych urządzeń wodociągowo-kanalizacyjnych, w szczególności w związku z budową tanich domów« i
- 2) Inż. Stanisław Wojnarowicz: »Organizacja biurowa przedsiębiorstwa wodociągów i kanalizacji«.

Pierwszy referat przedyskutowano, przyjmując wniosek inż. Pomorskiego, zmierzający do możliwie najdalej idącego potaniania inwestycji wodociągowo-kanalizacyjnych w domach o małej rentowności. Dyskusję nad referatem inż. Wojnarowicza odłożono do dnia następnego.

O godz. 17-tej nastąpił wyjazd samochodami na zwiedzenie Zakładów Wodociągowo-Kanalizacyjnych. Obejrzano szczegółowo automatyzowaną stację przepompowań ścieków przy ul. Nadbrzeżnej, wyposażoną w elektropompy odśrodkowe i montejus, stację oczyszczania ścieków ze studniami Imhoffa i basenami ociekowymi, stacje pomp wodociągowych w Gdyni i Oksywiu, oraz hydroforową stację pomp dla Witomina.

Oprawdzali wycieczkę dyr. Michalski i p. Orgelbrandt.

Wieczorem uczestnicy Zjazdu zebrali się powtórnie w »Domu Zdrojowym«. Podczas obiadu, wydanego przez Zakłady Wodociągowe m. Gdyni, zwrócił się do gości z powitaniem

w imieniu Zarządu tych zakładów inż. Miecznikowski. Z gości zagranicznych zabrał głos p. Kadlec, imieniem Prezydium Zjazdu — dyrektor Rabczewski.

Resztę wieczoru spędzono w miłej atmosferze na pogawędce i tańcach przy dźwiękach orkiestry Marynarki Wojennej.

Trzeci dzień obrad: 1 lipca.

Dzień ten rozpoczęto od obrad w Sekcjach.

Sekcja Gazownicza zebrała się o godz. 9-tej w komplecie 50 osób, pod przewodnictwem dyr. Seiferta, dla wysłuchania i przedyskutowania 3 referatów, mianowicie:

- 1) Inż. Jerzy Malecki: »Sprawozdanie o studjach w Ameryce«,
- 2) Inż. W. J. Piotrowski: »Oksydowane węglowodory naftowe jako rozpuszczalniki« i
- 3) Dyr. Inż. Kazimierz Żardecki: »Projekt gazyfikacji miasta Lwowa zapomocą gazu ziemnego«.

Pozatem dyr. Żardecki wygłosił komunikat o nowym aparacie do wykrywania obecności gazu w powietrzu p. n. »Gazvox«.

Sprawozdanie inż. Maleckiego wywołało bardzo ożywioną dyskusję na temat warunków rozwoju gazownictwa w Ameryce i możliwości pracy nad polepszeniem tych warunków u nas. W konkluzji — na wniosek dyr. Swierczewskiego, postanowiono:

- a) rozpocząć możliwie najrychlej prace w Komisji Propagandy Gazu,
- b) podjąć na nowo starania o utworzenie przy jednej z Politechnik katedry gazownictwa,
- c) dążyć do zracjonalizowania wszelkich poczynąń w dziedzinie gazownictwa przez ich ześrodkowanie w Zrzeszeniu G. i W. P., które powinno być najwyższym autorytetem w sprawach związanych z przemysłem gazowniczym.

Z powodu braku czasu spadły z porządku obrad następujące referaty:

Inż. Emil Piwoński: »Wyniki prób dokonanych przy rozkładzie gazu ziemnego w aparatach służących do wyrobu gazu wodnego«,

Inż. Stefan Sulimirski: »Aktualne zagadnienia gazownictwa, a przemysł gazu ziemnego«,

Dyr. Juliusz Pisula: »Poziome piece małokomorowe w Gnieźnieńskiej Gazowni Miejskiej«, oraz

Dyr. Mieczysław Seifert: »Konieczność uzgodnienia taryf gazowni i elektrowni komunalnych — a kryzys«.

Wniosek do referatu dyr. Seiferta, opublikowany w zeszycie zjazdowym »Gaz i Woda«, przyjęto bez dyskusji.

Dla ostatecznego zredagowania wniosków, zgłoszonych na posiedzeniach Sekcji Gazowniczej, powołano Komisję Redakcyjną w składzie: pp. Swierczewski, Seifert, Sulimirski, Czaplicka.

Wkońcu ustalono skład Zarządu Sekcji Gazowniczej na r. 1933/4 i postanowiono zwołać w krótkim czasie plenarne posiedzenie Sekcji.

W Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej obradowano od godz. 8 min. 45 pod przewodnictwem prof. Radziszewskiego, w obecności 30 osób. Przeprowadzono dyskusję nad referatem inż. Wojnarowicza, poczem — na wniosek inż. Rudolfa — postanowiono przekazać referat do rozpatrzenia Sekcji W. K., która zbierze ewent. drogą ankiety materiały dotyczące układu budżetu w innych zakładach.

Następnie inż. Rudolf wygłosił referat p. t. »Rys porównawczy nowoczesnych metod usuwania śmieci«, opracowany przez inż. Zygmunta Rudolfa i Tadeusza Kowalczyka. W wyniku dyskusji nad powyższym referatem, uchwalono zagadnienie usuwania śmieci uwzględnić w tematach następnego Zjazdu G. i W. P., poruczając je nowoutworzonej Sekcji Techniczno-Sanitarnej.

Wkońcu odbyło się Ogólne Zebranie Sekcji W. K., na którym wybrano Zarząd Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej i Sekcji Techniczno-Sanitarnej.

O godz. 11-tej zakończono prace w Sekcjach, poczem przedstawiciel Urzędu Morskiego, p. Ołtarzewski, zapoznał uczestników Zjazdu z historią powstania, przebiegiem budowy i obecnymi urządzeniami Portu Gdynińskiego. Po odczycie samochody odwiozły uczestników do Portu, gdzie obejrzano z pokładu holownika zarówno urządzenia istniejące, jak i prace przygotowawcze do dalszej rozbudowy Portu.

Popołudnie tego dnia poświęcono wycieczce statkiem na Hel, dla zwiedzenia miejscowości letniskowych, rozpoczynających właśnie swój pełny sezon.

Wieczorem zgromadziła uczestników Zjazdu w salach »Polskiej Riwiery« wspólna wieczerza, w czasie której wygłoszono kilkanaście przemówień. Po toaście wzniesionym przez dyr. Rabczewskiego na cześć Prezydenta Rzeczypospolitej Mościckiego, Prezydenta Masaryka i Króla Jugosławji Aleksandra I, zabierali kolejno głos: pp. Kellner — dziękując za gościnność, inż. Miecznikowski — życząc harmonijnej współpracy narodów polskiego, czechosłowackiego i jugosłowiańskiego, inż. Lédl i dyr. Bartl — życząc w imieniu Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Czechosłowackich i Jugosłowiańskich pomyślnego rozwoju bratniemu Zrzeszeniu Polskiemu. Dyr. Jedlička wniósł z kolei toast na cześć Związku Zrzeszeń Gazowników i Wodociągowców Polskich, Czechosłowackich i Jugosłowiańskich, inż. Rudolf — na pomyślny rozwój Gdyni, a inż. Sniżek — na cześć wolnej i niepodległej Polski. Zdrowie Prezesów Zrzeszenia Polskiego, Czechosłowackiego i Jugosłowiańskiego wniósł dyr. Żardecki, zdrowie gospodarzy dyr. Wieleżyńskiego i dyr. Michalskiego — dyr. Seifert i dyr. Alexandrowicz. W imieniu gospodarzy dziękował inż. Sulimirski. Wkońcu przemawiali dyr. Swierczewski, dr Janoušek i dr inż. Krafneter.

Po wieczerzy — przy dźwiękach jazzu — bawiono się ochoczo do białego dnia.

Czwarty dzień obrad: 2 lipca.

O godz. 9-tej rano odbyło się na terasie »Domu Zdrojowego« posiedzenie Zarządu Związku Zrzeszeń Słowiańskich, na którym przyjęto

[Posiedzenie Zarządu Związku Zrzeszeń Słowiańskich.

definitywnie statut Związku, załatwiono szereg spraw administracyjnych i ustalono wytyczne pracy na najbliższą przyszłość.

O godz. 10 min. 45 rozpoczęło się w auli Szkoły Morskiej drugie posiedzenie plenarne pod przewodnictwem dyr. Rabczewskiego.

Na wstępie przewodniczący zakomunikował o ukazaniu się książki Imhoffa »Zasady kanalizacji miast i oczyszczania ścieków« w przekładzie na język polski, nakładu Państwowego Zakładu Higieny. Książka jest do nabycia w Sekretarjacie Państwowej Szkoły Higieny w Warszawie.

Zkolei inż. Pomorski odczytał komunikat o pracach Komisji dla normalizacji wodomierzy, wyłonionej na ostatnim Zjeździe Wodomierzowym. Komisja ta ustaliła ostateczny termin dla przeprowadzenia badań nad wodomierzem o wydajności 10 m³/h na dzień 1 października 1933 r. Dotychczas przeprowadzono jedynie na Stacji Wodomierzowej Wodociągów Warszawskich badania nad możliwością zbudowania wodomierza o wydajności 10 m³/h przy średnicy wlotu i wylotu wynoszącej 25 mm. Próby te dały wyniki zadawalające. W związku z powyższym inż. Troskollański prosi o podanie mu do dnia 1 października r. b. stosowanych w zakładach wodociągowych norm dopuszczalnych obciążeń miesięcznych dla wodomierzy skrzydełkowych pojedynczych. Zebraniem odnośnych danych zajmie się — zgodnie z oświadczeniem dyr. Rabczewskiego — Związek Gospodarczy G. i Z. W.

Następnie sekretarze Sekcyj przedstawili sprawozdania z wykonania uchwał XIV Zjazdu G. i W. P. w Wilnie.

A. Uchwały ogólne.

- 1) Wniosek plenum do referatu radcy Siwika: »XIV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich zwraca się do kierowników większych zakładów komunalnych z apelem, aby przez ściślejszą współpracę z Departamentem Samorządowym M. S. W. ułatwili temu Departamentowi definitywne ustalenie przepisów normujących gospodarkę finansową zakładów komunalnych.«

W wykonaniu powyższego wniosku, Zarząd Zrzeszenia wystosował do Departamentu Samorządowego M. S. Wewn. odpowiednie pismo, uzasadniające potrzebę współpracy Zrzeszenia z Departamentem Samorządowym przy opracowywaniu przepisów wykonawczych do nowej ustawy samorządowej.

- 2) Wniosek Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej do wystąpienia inż. Pomorskiego:

»Wobec masowych redukcji uposażeń pracowników fachowych przedsiębiorstw miejskich wodociągowo-kanalizacyjnych i gazowniczych XIV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich wyraża pogląd, że:

- a) redukcje uposażeń pracowników fachowych przedsiębiorstw miejskich mogą być przeprowadzane jedynie w ostateczności i po wyczerpaniu wszelkich innych możliwości oszczędnościowych;
- b) zmiany uposażeń tych pracowników powinny być przeprowadzane z wielką rozważą i tylko przez zarządy samych przedsiębiorstw.«

W wykonaniu powyższego wniosku Zarząd Zrzeszenia wystosował do Zarządów większych miast pisma, wyrażając w nich pogląd objęty powyższym wnioskiem.

B. Uchwały Sekcji Gazowniczej:

- 1) Wniosek do referatu dyr. Kowalewa:

»XIV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich uważa dalszy rozwój gazowni w Wilnie za nieodzowny i w tym celu zwraca się do miejscowych czynników decydujących o stworzenie warunków i dołożenie starań, aby dotychczas istniejący zakład, a w szczególności sieć rur, zostały rozszerzone tak, aby mieszkańcy m. Wilna mogli korzystać z gazu w najszerszym zakresie.«

Wniosek ten załatwiło Prezydjum Zrzeszenia, przesyłając go miarodajnym czynnikom.

- 2) Wniosek do referatu dyr. inż. Swierczewskiego, uzupełniony przez dyr. Seiferta: »Należy na wzór zagranicy stosować do oświetlenia ulic i placów oświetlenie gazowe obok elektrycznego, a nie usuwać go bezkrytycznie na rzecz elektrycznego, w razie zaś zbyt słabego oświetlenia gazowego pewnego odcinka należy to oświetlenie wzmocnić, a nie zastępować je elektrycznym.«

Załatwiono go, łącznie z wnioskami do referatu inż. Banaszka, przesyłając te uchwały, odpowiednio umotywowane, wszystkim Zarządom Gmin.

- 3) Wniosek do referatu inż. Gigiela:

»XIV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich — stwierdzając, że przemysł gazu ziemnego odgrywa w gazownictwie coraz poważniejszą rolę i dysponuje dziś tego rodzaju produktami i środkami, które posunąć mogą

znacznie postęp gazyfikacji Polski — wyraża przekonanie, że w interesie szerokich rzesz konsumentów winna nastąpić jak najściślejsza wymiana doświadczeń i współpraca między gazownictwem ziemnym a węglowem. Również podkreśla Zjazd konieczność prowadzenia prac w kierunku chemicznej przeróbki gazów i zwraca się z apelem do wszystkich zainteresowanych w gazownictwie czynników, aby usilnie popierały prace zapoczątkowane w tym kierunku przez instytucje doświadczalne i naukowe.»

Wniosek ten nie wymagał dalszego załatwienia.

- 4) Wniosek do referatu dyr. inż. Klimczaka, uzupełniony przez dyr. Seiferta i inż. Kopkę:

»Wobec wyników lustracyjnych w niektórych mniejszych i średnich gazowniach wielkopolskich, XIV Zjazd G. i W. P. — mając na uwadze rozwój gazownictwa — stwierdza konieczność:

- a) utworzenia przy większych gazowniach wielkopolskich okręgowych poradni technicznych, których zadaniem będzie stały nadzór nad gazowniami w porozumieniu z władzami nadzorcami i samorządoweni;
- b) obsadzania kierowniczych stanowisk w gazowniach z produkcją ponad 400 000 m³ siłami o wyższym, a co najmniej średnim wykształceniu technicznym;
- c) ustalenia w przepisach o gospodarce finansowej zakładów komunalnych wysokości odpisów amortyzacyjnych oraz zobowiązania tych zakładów do tworzenia kapitału obrotowego.»

Wniosek ten był przedmiotem narad zarówno Sekcji, jak i Zarządu Zrzeszenia. Uznano za konieczne prowadzenie dalszych prac nad realizacją tego wniosku przy współudziale wnioskodawcy dyr. Klimczaka. Prace te są w toku.

- 5) Wniosek do referatu inż. Krzyżkiewicza: »W ostatnich czasach na łamach pism codziennych i pism fachowych medycznych rozpoczęły się wystąpienia, podnoszące szkodliwość i niebezpieczeństwo stosowania gazu miejskiego w osiedlach mieszkalnych i propagujące konieczność zastąpienia gazu przez elektryczność.

W celu wszechstronnego rozważenia powyższych zagadnień i przeciwdziałania rozpowszechnianiu zbyt jednostronnych poglądów, byłyby wskazane:

- a) publikowanie odpowiednich prac z dziedziny gazownictwa dla sfer zainteresowanych, a przede wszystkim dla higienistów i lekarzy;
- b) opracowanie treściwych instrukcyj dla osób stosujących instalacje gazowe, i podanie ich w sposób odpowiedni do wiadomości szerokiego ogółu konsumentów gazu;
- c) prowadzenie systematycznej statystyki porównawczej nieszczęśliwych wypadków, spowodowanych stosowaniem gazu i elektryczności. Jednocześnie należałoby, równocześnie z pracami prowadzonymi zagranicą w tym samym kierunku, rozpocząć systematyczne studia nad nadaniem gazowi miejskiemu składu, zabezpieczającego przed nieszczęśliwymi wypadkami zatrucia.»

Wniosek ten załatwiono w następujący sposób:

- a) w sprawie publikowania prac z dziedziny gazownictwa zwrócono się do Redakcji »Gaz i Woda« z prośbą o spełnienie tego postulatu w możliwie szerokich rozmiarach,
- b) podjęto zbieranie materiałów w celu opracowania instrukcji,
- c) prowadzenie szczegółowej statystyki porównawczej nieszczęśliwych wypadków uznano za przekraczające granice prac Zrzeszenia, postanowiono jedynie zbieranie materiałów z tej dziedziny ogłaszanych w prasie fachowej.

- 6) Wniosek dyr. inż. Klimczaka:

»XIV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich — w związku z referatem inż. Krzyżkiewicza — poleca Zarządowi Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich przyspieszenie prac nad realizacją wniosku dyr. Klimczaka, uchwalonego na XIII Zjeździe w Warszawie, w sprawie należytego uwzględnienia w przepisach budowlanych kwestji odprowadzania spalin z pomieszczeń, w których zainstalowane są przybory gazowe.»

Prace nad realizacją tego wniosku są w toku.

Wnioskodawca podjął się opracowania odpowiednich uzupełnień przepisów budowlanych i pozostaje w kontakcie z Związkiem Architektów.

- 7) Wniosek inż. Sulimirskiego:

»XIV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich podkreśla niezmiernie doniosłe znaczenie wydania przepisów technicznych dla wykonywania instalacyj gazowych na gaz nisko i wysokoprężny, obowiązujących na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Ponieważ mimo dłużej trwającego okresu prac w tym kierunku prze-

pisy te, chociaż zostały już opracowane, nie zostały jeszcze przedłożone władzom i nie zostały skutkiem tego mocy obowiązującej, a codzienna praca w gazownictwie wymaga jak najrychlejszego ustawowego ich unormowania, Zjazd wzywa Zarząd Zrzeszenia G. i W. P. do przedłożenia opracowanych już projektów właściwym władzom do zatwierdzenia najdalej w terminie miesięcznym. W miarę rozwoju techniki w tej dziedzinie do obowiązku Zarządu będzie należało czuwanie nad odpowiednią nowelizacją tych przepisów.»

Wniosek został zrealizowany przez ogłoszenie przepisów technicznych, dotyczących wykonywania wewnętrznych urządzeń gazowych.

8) Wniosek do referatu dyr. inż. Seiferta:

»XIV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich — zważywszy, że:

- a) idea bezwzględnej rzetelności pomiaru nie da się osiągnąć w praktyce, a w żadnym razie nie przez okresową legalizację gazomierzy, dlatego też nigdzie (z wyjątkiem Szwajcarii) legalizacji takiej nie zastosowano;
- b) koszta przymusowej okresowej legalizacji, obciążające gazownictwo, a pośrednio i całe społeczeństwo, są niewspółmiernie wysokie i w dzisiejszych czasach, gdy żyjemy pod hasłem ogólnej oszczędności, niczem nieusprawiedliwione — proponuje załatwienie sprawy w ten sposób, aby gazownie badały okresowo rzetelność gazomierzy u konsumentów i wyłączały z sieci w celu przelegalizowania jedynie gazomierze nierzetelne.»

Wniosek ten uchwalono pozostawić bez załatwienia do czasu ukończenia zbierania dat statystycznych, które mają stać się podstawą porozumienia z G. U. M.

9) Wnioski do niewy ogłoszonego referatu inż. K o n o p k i zostały przez wnioskodawcę wycofane.

10) Wnioski do niewy ogłoszonego referatu inż. B a n a s z k a :

»XIV Zjazd Gazowników i Wodociągowców Polskich stwierdza, że:

- a) oświetlenie ulic gazem przy stosowaniu nowoczesnych lamp i palników nie jest bynajmniej przeżytkiem czasu i jest w możności zadośćuczynić wszelkim wymaganiom techniki oświetleniowej;
- b) rentowność oświetlenia gazowego jest znacznie wyższa od oświetlenia elektrycznego; zrównanie kosztów obydwu rodzajów energii świetl-

nej następuje przeważnie wówczas, gdy koszt 1 kWh zostaje zrównany z kosztem 1 m³ gazu;

- c) przy zaniżeniu oświetlenia gazowego na elektryczne strata finansowa gazowni jest daleko wyższa, aniżeli zysk elektrowni, przez co Gmina ponosić będzie stałe roczne dosyć znaczne straty, nie mówiąc o jednorazowym poważnym wydatku na zakup i zainstalowanie nowych lamp elektrycznych. Dlatego oświetlenie ulic gazem nie tylko nie powinno być zaniechane, ale z dobre zrozumiałych względów własnych interesów Gmin miejskich winno być jak najszerszej rozbudowane, jednak przy ścisłej współpracy elektryczności, która służyć będzie do jak najbardziej racjonalnego rozwiązywania trudniejszych problemów oświetleniowych z punktu widzenia estetyki oświetlenia.»

Wnioski te załatwiono łącznie z wnioskami wymienionymi w punkcie 2.

Pozatem przyjęto do wiadomości tezy do referatu inż. Krzyżkiewicza:

»Ze względu na potrzeby i dalszy rozwój gazownictwa polskiego, należałoby:

- a) przed puszczeniem na rynek przyrządów gazowych (piecyków kąpielowych, kuchenek, grzejników etc.) zanalizować skład otrzymywanych z nich spalin — dla różnych warunków pracy przyrządów;
- b) przy instalowaniu przyrządów gazowych zwracać baczniejszą uwagę na sprawy wentylowania i wielkości pomieszczeń;
- c) poddać rewizji funkcjonowanie stosowanych obecnie przyrządów, a zwłaszcza piecyków kąpielowych.»

W dążeniu do realizacji tych tez porozumiano się z Dyrekcją Gazowni Warszawskiej, która zasadniczo zgodziła się na propozycję, aby w jej laboratorium przeprowadzono badania działania przyborów gazowych i ich oceny. Sprawa ta wymaga dalszego omówienia i sformułowania zasad, na podstawie których oceny te byłyby przeprowadzone.

Sprawę odpowiedniego uzupełnienia przepisów budowlanych omówiono już przy wniosku dyr. Klimczaka (p. 6).

C. Uchwały Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej.

Do zrealizowania wniosków, uchwalonych na XIV Zjeździe G. i W. P., wybrane zostały 4 Komisje, z których tylko jedna pod przewodnictwem

inż. Skoraszewskiego zakończyła swe prace nad ogólnymi przepisami usuwania nieczystości, nie złożyła jednak Zarządowi Zrzeszenia G. i W. P. sprawozdania o wyniku swych prac.

Pozostałe Komisje czynne są nadal i złożą wyniki swych prac na następnym Zjeździe G. i W. P.

Zakończyła również swe prace Komisja pod przewodnictwem kol. I. Piotrowskiego, wybrana do zrealizowania uchwały XII Zjazdu G. i W. P. w sprawie znormalizowania badania pomp odśrodkowych. Wyniki jej pracy będą zakomunikowane Polskiemu Komitetowi Normalizacyjnemu i przesłane do wydrukowania w czasopiśmie »Gaz i Woda«.

Sprawozdanie to przyjęto do wiadomości.

Z kolei sekretarze Sekcyj odczytali wnioski XV Zjazdu G. i W. P.

A. Wnioski Sekcji Gazowniczej.

1) Wniosek dyr. Swierczewskiego:

»XV Zjazd G. i W. P., po wysłuchaniu referatów pp. Czubka i inż. inż. Maleckiego i Sulimirskiego, uważa za konieczne — wobec ogólnego spadku konsumpcji gazu — powołanie do życia specjalnej Komisji Propagandowej przy Zrzeszeniu G. i W. P. celem rozwinięcia akcji propagandowej w najszerszym tego słowa znaczeniu.

W skład komisji tej wchodzi pp. Czaplicka, Dalbor, Dziurzyński, Klimczak, Ostrowski, Seifert, Sulimirski, Swierczewski, Żardecki, z prawem kooptowania dalszych członków.

Komisja ta winna najdalej do końca września r. b. przedłożyć Zarządowi Zrzeszenia plan akcji wraz ze sposobem jej sfinansowania.«

2) Wniosek dyr. Swierczewskiego:

»XV Zjazd G. i W. P. uważa za jedno z najpilniejszych spraw podjęcie na nowo starań o utworzenie przy jednej z Politechnik Polskich katedry gazownictwa, celem należytego przygotowania sił technicznych zarówno do pracy zawodowej w tej dziedzinie, jak i do pracy pedagogicznej w niższych szkołach technicznych.«

3) Wniosek dyr. Swierczewskiego:

»XV Zjazd G. i W. P. zwraca uwagę właścicieli gazowni na konieczność ześrodkowania wszelkiej akcji zasadniczej w dziedzinie technicznej, finansowej i organizacyjnej gazownictwa w Zrzeszeniu G. i W. P. i uznania tej organizacji za najwyższy autorytet w tych

sprawach, w celu nadania racjonalnego kierunku wszelkim poczynaniom w tej dziedzinie na wzór stosunków panujących pod tym względem w U. S. A., w Anglii, a ostatnio i w Niemczech.«

4) Wniosek inż. W. J. Piotrowskiego:

»XV Zjazd G. i W. P. wzywa Zarząd Zrzeszenia G. i W. P. do podjęcia energicznych kroków w kierunku zmiany redakcji niektórych postanowień ustawy o kontroli naczyń pod ciśnieniem i wyraża pogląd, aby w tej dziedzinie nawiązać współpracę ze Stowarzyszeniem Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego.«

5) Wnioski inż. Sulimirskiego:

a) XV Zjazd G. i W. P. stwierdza, że warunki wytworzone długotrwałym okresem przesilenia gospodarczego nie powinny działać hamująco na rozwój gazyfikacji kraju.

b) Zjazd stwierdza równocześnie, że w obecnych warunkach, nie pozwalających na duże inwestycje, należy wyzyskać wszelkie stojące do dyspozycji środki, któreby przy możliwie najniższych wkładach umożliwiały zaopatrzenie w gaz przedewszystkiem ośrodków przemysłowych oraz średnich i małych miejscowości.

c) Zjazd zwraca szczególną uwagę na istniejące możliwości przyspieszenia tempa gazyfikacji przy współpracy gazownictwa z przemysłem gazu ziemnego, a to przez wykorzystanie istniejących sieci rurociągów dla tworzenia tam ośrodków przemysłowych oraz wykorzystanie produkcji płynnego gazu ziemnego w Polsce.

d) Stwierdzając realne wyniki osiągnięte w dziedzinie gazyfikacji dzięki współpracy gazownictwa polskiego z przemysłem gazu ziemnego, uważa Zjazd za wskazane dalsze kontynuowanie tej współpracy już w formie stałej i zorganizowanej przez powołanie w łonie Zrzeszenia G. i W. P. specjalnej Sekcji dla gazu ziemnego z siedzibą we Lwowie.«

6) Wniosek dyr. Seiferta:

»XV Zjazd G. i W. P. stwierdza, że walka konkurencyjna zakładów komunalnych, stanowiących własność jednej i tej samej gminy, jest szkodliwa zarówno dla interesów gminy jako właścicielki tych zakładów, jak i dla interesów ogółu mieszkańców. Dlatego Zjazd wyraża pogląd, że w miastach, w których gazownie i elektrownie są przedsiębiorstwami ko-

munalnymi, powinno nastąpić uzgodnienie polityki taryfowej obu tych zakładów, wykluczające stwarzanie konkurencyjnych cen prądu do grzejnictwa, oraz konkurencyjnych cen gazu do celów motorycznych i oświetlenia wewnętrznego.»

Powyższe wnioski uchwalono jednogłośnie. Propozycja dyr. Seiferta, aby Sekcja Wodociągowo-Kanalizacyjna wystąpiła z wnioskiem analogicznym do trzeciego wniosku gazowniczego, upadła narazie wobec oświadczenia dyr. Nowakowskiego, że sprawa jest nieprzygotowana. Dyr. Nowakowski zwrócił przytem uwagę na stosunki panujące w tym względzie w dziedzinie wodociągarstwa, na terenie którego istnieją trzy organizacje o pokrewnych celach: Zrzeszenie G. i W. P., Instytut Wodociągowo-Kanalizacyjny i Kongres Gospodarki Wodnej.

B. Wnioski Sekcji Wodociągowo - Kanalizacyjnej.

1) Wnioski do referatu inż. Skoraszewskiego:

- a) Budowa urządzeń wodociągowo - kanalizacyjnych, pociągających za sobą zatrudnienie szeregu przemysłów pomocniczych, jest jednym z najważniejszych środków zwalczania kryzysu.
- b) Przy inwestowaniu kapitału w dziedzinie wodociągowo-kanalizacyjnej najważniejsze z punktu widzenia interesów majątku narodowego jest finansowanie rozbudowy istniejących zakładów wodociągowych i kanalizacyjnych oraz budowy nowych, jeżeli kalkulacja całkowitych kosztów produkcji wykaże ich rentowność, a zarazem jeżeli konieczność budowy tych inwestycji jest uzasadniona.
- c) Zakłady wodociągowo-kanalizacyjne nie mogą i nie powinny być źródłem zysku dla innych celów, niż gospodarczo uzasadnione potrzeby tych zakładów zarówno w dziedzinie eksploatacji jak koniecznej rozbudowy.»

Po dłuższej dyskusji nad punktem c) uchwalono przekazać powyższe wnioski Zarządowi Sekcji W. K. do rozważenia i zreferowania na najbliższym posiedzeniu Zarządu Zrzeszenia G. i W. P.

2) Wniosek do referatu inż. Pomorskiego:

»W celu obniżenia kosztów budowy instalacji wewnętrznych wodociągowo-kanalizacyjnych, a tem samem umożliwienia korzystania z nich szerszym warstwom ludności, należy ograniczać je w domach o małej rentowności do budowy minimalnych urządzeń sanitarnych, a mianowicie do jednego źródła z wodą wo-

dociągową, oraz jednego klozetu ogólnego, połączonego z kanałem ulicznym.»

Wniosek uchwalono jednogłośnie.

3) Wniosek do referatu inż. Wojnarowicza:

»XV Zjazd G. i W. P. uważa układ budżetu, wprowadzony tytułem próby w Przedsiębiorstwie Wodociągowo-Kanalizacyjnym w Toruniu, za celowy dla danego rodzaju przedsiębiorstw i ułatwiający jednolite ujęcie pracy biurowej i wzywa Sekcję Wodociągowo-Kanalizacyjną do wystąpienia do władz celem nadania temu sposobowi ujęcia budżetu mocy obowiązującej.»

Sekcja W. K. uchwaliła przekazać referat wraz z wnioskiem Zarządowi Sekcji W. K. do głębszego przestudjowania sprawy, zebrania do tego celu potrzebnych materiałów i ewentualnego złożenia w tej sprawie memoriału do władz.

Powyższy sposób załatwienia wniosku przyjęto do wiadomości.

4) Wniosek do referatu inż. Rudolfa:

»Uznając, że kwestja usuwania śmieci z miast jest niezmiernie ważna, XV Zjazd G. i W. P. poleca Sekcji Techniczno-Sanitarnej opracowanie tej sprawy oraz przygotowanie referatów i postawienie tego zagadnienia na następnym Zjeździe G. i W. P.»

Wniosek uchwalono jednogłośnie.

Po zakończeniu obrad plenarnych, zabrał głos przewodniczący dyr. R a b c z e w s k i, kreśląc w krótkich słowach bilans tegorocznego Zjazdu. Z zadowoleniem stwierdza stały wzrost poziomu zgłaszanych na Zjazdy referatów, co równocześnie z pewnym obniżeniem ich ilości zapewnia coraz to poważniejszą pracę w Sekcjach. Specjalny charakter nadał tegorocznemu Zjazdowi liczny w nim udział Kolegów z Czechosłowacji i Jugosławji, którzy przygotowali szereg cennych referatów i nawzajem zainteresowali się szczerze naszymi pracami. Do pełnego sukcesu Zjazdu przyczyniła się w dużej mierze serdeczna gościnność gospodarzy i sprawne zorganizowanie przez nich przyjęcia. Jak najgorętsze p o d z i ę k o w a n i e należy się za to w pierwszym rzędzie Komisarzowi Rządu m. Gdyni mgr. praw S o k o ł o w i, przewodniczącemu Komitetu Organizacyjnego vice-komisarzowi Rządu m. Gdyni inż. Szaniawskiemu, dyr. inż. Michalskiemu i dyr. Wieleżyńskiemu, inicjatorowi Zjazdu w Gdyni dyr. inż. Wieleżyńskiemu, członkom Komitetu Organizacyjnego: Finowickiemu, Jagodzińskiemu, Orgel-

brandtowi, inż. Sulimirskiemu, inż. Staszkiwiczowi i mjr. Zakrzewskiemu, oraz wszystkim tym, którzy nie należąc do Komitetu Organizacyjnego wiele pracy i trudu Zjazdowi poświęcili, jak pp. Horbaczewski i Pantoflińska.

Za sprawne prowadzenie obrad w Sekcjach należy się podziękowanie inż. Koernerowi, prof. Radziszewskiemu, dyr. inż. Alexandrowiczowi, inż. Baranowiczowi, dyr. inż. Wieleżyńskiemu i dyr. inż. Seifertowi, za pracę w sekretarjacie Zjazdu i Sekcyj — inż. inż. Łepkowskemu, Piotrowskiemu, Czaplickiej, Konopce i p. Myszkowskiemu.

W imieniu uczestników Zjazdu podziękowanie przewodniczącemu dyr. Rabczewskiemu złożył dyr. Seifert.

Nakoniec zwrócił się do zebranych Komisarz Rządu m. Gdyni mgr. Sokół, witając ich i żegnając

równocześnie, ponieważ zajęcia służbowe i reprezentacyjne nie pozwoliły mu poprzednio na wzięcie udziału w zebraniach Zjazdu. Mowca podkreślił przytem, że docenia w zupełności znaczenie wodociągów, kanalizacji i gazu w każdej miejscowości, a szczególnie w mieście, któremu przypadła taka rola jak Gdyni, i postara się, aby również i te urządzenia stanęły w Gdyni na możliwie najwyższym poziomie. Życzeniami owocnej pracy w Zrzeszeniu Gazowników i Wodociągowców Polskich zakończył mgr. Sokół swe przemówienie.

O godz. 12 min. 10 przewodniczący dyr. Rabczewski zamknął Zjazd, zwracając się do jego uczestników z apelem: Dowidzenia za rok w Łodzi!

Po południu większość uczestników Zjazdu wzięła udział w wycieczkach do Kartuz, Jastrzębiej Góry, Jastarni i t. d.

Nadesłane.

Urządzenia filtracyjne Wodociągu Państwowego w Maczkach w ruchu i kontroli.

Po ukazaniu się artykułu pod tytułem wyżej wspomnianym w numerze 9-tym »Gaz i Woda« otrzymałem zapytania, które skłaniają mnie do dania następujących wyjaśnień.

Na końcu artykułu podana jest w streszczeniu dyskusja, w której kilkakrotnie jest wzmianka o grabiach i grabieniu złóż filtracyjnych.

W streszczeniu tem zostały powiązane ze sobą dwie kwestje, które zasadniczo różnią się od siebie: grabienie złóż na filtrach Wodociągów Warszawskich i na filtrach Wodociągu Państwowego w Maczkach.

Grabienie na Wodociągach Warszawskich przeprowadzone było zwykłymi grabiami przy walce z rozrostem okrzemek i jest pouczającym przykładem, jak sobie można poradzić przy pewnych niedomaganiach w działalności filtrów, natomiast grabienie na Wodociągu w Maczkach jest zastosowaniem zupełnie nowej metody czyszczenia złóż piaskowych specjalnym aparatem, który doprowadza wodę pod ciśnieniem pod powierzchnię piasku, i metoda ta jest od czerwca 1932 roku stale przy normalnem czyszczeniu złóż filtracyjnych na Wodociągu Państwowym w Maczkach stosowana.

Ponieważ przyrząd do tego czyszczenia przypomina podwójne grabie i został nazwany grabiami do w głębnego płókania, nazwa ta spowodowała pomieszanie obydwu pojęć.

Drugą kwestją do wyjaśnienia byłoby omówienie rysunku Nr. 5 (»Gaz i Woda« Nr. 9, str. 236).

Wychodząc z założenia, że filtr o powierzchni 2358 m² powinien przefiltrować w ciągu jednego okresu filtracyjnego, trwającego 23 dni, 120 000 m³ wody, wypada jego nastawienie 2,21 m³ z 1 m² na dobę, a sprawność 50,89 m³ z 1 m² na okres.

Odpowiadające temu założeniu wielkości zostały naznaczone na wykresach linjami kreskowanymi. W ten sposób odrazu widzimy w każdym okresie filtracyjnym, o ile rzeczywista działalność filtra odbiega od powyższego założenia.

W wykresach 1-ym, 3-im i 4-ym (filtr wydał wody, nastawienie filtra, sprawność filtra) zacienowane bloki przedstawiają średnie wielkości obliczone z każdego okresu filtracyjnego, natomiast linje pełne w wykresach 2-im i 3-im przedstawiają przebieg ciśnienia filtracyjnego i nastawienie filtra. Te dwa ostatnie oznaczenia naniesione są jako rzędne, a odcięte przedstawiają ilości wody przefiltrowanej.

Podobnie w wykresie 5-ym ilość bakterij w wodzie rzecznej i filtrowanej jest naniesiona jako rzędna, a odcięte podają ilości wody przefiltrowanej.

A zatem wykresy te dają obraz działalności filtrów w odniesieniu od ilości wody przefiltrowanej.

Inż. Witold Chramiec

Osobiste.

Inż. Kazimierz Żardecki, długoletni dyrektor Zakładu Gazowego Miejskiego we Lwowie, opuścił z dniem 1 października r. b. dotychczasowe stanowisko, przechodząc — na własne żądanie — po trzydziestokilkuletniej pracy w tym Zakładzie, w stan spoczynku.

Gazownia Lwowska traci w dyr. Żardeckim dobrego fachowca i doświadczonego kierownika, który pchnął Zakład na nowe, racjonalne tory, wiążąc gazownictwo węglowe z przemysłem gazu ziemnego. Był to problem zupełnie nowy, dotychczas w gazownictwie nie spotykany, a zatem nie dający się rozwiązać na podstawie obcych doświadczeń, ale wymagający samodzielnego, oryginalnego ujęcia. Problemowi temu poświęcił dyr. Żardecki ostatnich kilka lat pracy, realizując go częściowo i pozostawiając swym następcom wyraźnie zarysowany program dla dalszego rozwoju gazownictwa we Lwowie, w oparciu o te bogactwa naturalne, które w wschodniej części Małopolski rozporządza.

Dyr. Żardecki brał żywy udział w pracach Zrzeszenia Gazowników i Wodociągów Polskich, oraz w Związku Gospodarczym Gazowni i Zakładów Wodociągowych prawie od początku istnienia tych organizacji, w charakterze wiceprezesa względnie członka Zarządu. Oceniając należycie znaczenie współpracy gazownictwa z higieną i techniką sanitarną, występował na zjazdach lekarzy i higienistów z referatami z dziedziny gazownictwa, pierwszy też poddał inicjatywę utworzenia w Zrzeszeniu — obok sekcji gazowniczej i wodociągowej — sekcji techniki sanitarnej. Dyr. Żardecki jest również członkiem Zarządu Związku Zrzeszeń Gazowników i Wodociągów Polskich, Czechosłowackich i Jugosłowiańskich, referentem Komisji Technicznej dla Oddymiania Miast, oraz członkiem Komitetu Redakcyjnego czasopisma »Gaz i Woda«.

Dyr. Żardeckiemu towarzyszą ze strony kolegów gazowników serdeczne życzenia owocnej pracy na nowej placówce, którą sobie obierze, gdyż jest mało prawdopodobne, aby przy swych zdolnościach i tężyźnie zamierzał już wyczołgać się z czynnego życia zawodowego i społecznego. Do życzeń tych przyłącza się również redakcja »Gazu i Wody«, której dyr. Żardecki jest szczerym przyjacielem.

Wiadomości bieżące.

Uroczyste otwarcie Muzeum Przemysłu i Techniki w Warszawie, mieszczącego się narazie w dwóch gmachach, a mianowicie przy ul. Krakowskie Przedmieście 66 i przy ul. Tamka 1, wyznaczono na dzień 16 grudnia r. b. Równocześnie jest projektowane otwarcie paru specjalnych działów muzealnych, organizowanych na terenie Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji, Państwowej Szkoły Higjenu (Dział Techniki Sanitarnej) i t. d. Wszystkie te działy pozostają w ideowej łączności z Muzeum Przemysłu i Techniki. Zczasem, po zbudowaniu własnego gmachu, wszystkie działy będą się mogły połączyć w jedną, pokązną i imponującą całość.

Niewątpliwie otwarcie Muzeum Przemysłu i Techniki w Warszawie będzie prawdziwym świętem dla polskiego świata technicznego i ogółu społeczeństwa.

Należy nadmienić, że organizowana z wielkim nakładem pracy i inicjatywy placówka cieszy się wydatnym poparciem poszczególnych Ministerstw, Zarządu Miasta, szeregu instytucyj społecznych oraz licznych zakładów przemysłowych.

Z życia organizacji.

Protokół z posiedzenia Zarządu Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskiem w dniu 22 września 1933 r.

O b e c n i : pp. przewodniczący — w zastępstwie prezesa Związku Rabczewskiego — II-gi wiceprezes Związku dyr. Dziurzyński; prezydent m. Torunia Bolt; członkowie Zarządu: Barcz, Bethge, Gundlach, Knauer, Orzelski, Seifert; członkowie Komisji Rewizyjnej: Marczewski, Myszkowski; członkowie Zrzeszenia: Jeleński, Ostrowski, Piotrowski Ign., Piotrowski Teodor, Pomorski, Rudolf, Skicki, Wielopolski, Wojnarowicz; dyrektor Związku Konopka.

Usprawiedliwili swą nieobecność pp. Alexandrowicz, Dalbor, Klimczak, Lenartowicz, Panczyj, Pisula, Tubielewicz, Żardecki.

Początek obrad: godz. 12-ta.

Porządek obrad:

- 1) Odczytanie protokołu ostatniego posiedzenia z dn. 12/V 1933 r.
- 2) Ukonstytuowanie się Zarządu.
- 3) Komunikaty.
- 4) Sprawa prowadzenia statystyki wodociągowej i kanalizacji.
- 5) Sprawa nadzoru nad zbiornikami.
- 6) Sprawa nowelizacji prawa przemysłowego.
- 7) Propaganda gazu:
 - a) Propozycja Monopolu Zapałczanego,
 - b) Wydanie kalendarzyka na rok 1934.
- 8) Wolne wnioski.

ad 1) Na wniosek p. Seiferta protokołu ostatniego posiedzenia Zarządu w dniu 12/V nie odczytywano, gdyż był drukowany w czasopiśmie »Gaz i Woda«. Przyjęto go bez zmian.

ad 2) Prezesem Związku na rok 1934 wybrano przez aklamację prezesa Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich p. Wł. Rabczewskiego, a jako wiceprezesów, jak dotychczas, pp. Swierczewskiego, Dziurzyńskiego, Alexandrowicza i Kotowicza. O wyborze postanowiono zawiadomić wybranych listownie.

ad 3) Komunikaty odczytał dyr. Konopka.

a) Pożyczka Narodowa. Po przedstawieniu sprawy przez dyr. Konopkę, zabrał głos przewodniczący dyr. Dziurzyński, który podkreślił powagę chwili i stwierdził, że wszystkie gazownie i wodociągi polskie, należące do Związku, winny dołożyć wszelkich starań, aby przez podpisanie odpowiednich kwot przyjść z pomocą Państwu. Poczem przez aklamację uchwalono, aby Związek, jako taki, poparł tę akcję w sposób jak najwydatniejszy.

O uchwale powyższej postanowiono zawiadomić p. Komisarza Pożyczki Narodowej w Warszawie.

b) Dyr. Konopka odczytał list Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o odwołaniu konferencji międzyministerjalnej, która miała się odbyć w sprawie uprawnienia zakładów wodociągowych do zamykania wody w razie nieopłacania ra-

chunków przez odbiorców, gdyż Ministerstwo Opieki Społecznej kwestję tę ma już uwzględnić w nowelizacji rozporządzenia Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do walki z epidemjami. W tej sprawie wywiązała się dyskusja, w której brali udział pp. Dziurzyński, Rudolf, Pomorski, Piotrowski, Bethge i Konopka. P. Bethge stwierdza, że rada miejska w Lesznie uchwaliła zamykanie wody w razie nieopłacania zaległych rachunków i zaległości za wodę spadły natychmiast prawie o 90% P. Rudolf przewiduje, że Ministerstwo Opieki Społecznej będzie dość ostrożne w wydaniu nowego rozporządzenia, jednak przypuszcza, że przy pewnym nacisku ze strony Związku sprawa winna być po myśli Zarządów wodociągów załatwiona. Uchwalono sprawę przekazać Prezydjum, aby natychmiast interwenjowało w Min. Opieki Społecznej.

c) W sprawie interpelacji kilku członków Związku w kwestji wysokości stawek od ubezpieczenia robotników od wypadków, zabierali głos pp. Bethge, Seifert i Dziurzyński. P. Dziurzyński stwierdził, że można uzyskać pewną zniżkę, jak to miało miejsce w Poznaniu. Uchwalono wystąpić z memorjałem do Ministerstwa Opieki Społecznej.

d) P. Konopka zdaje sprawę z konferencji w sprawie zniżenia taryf przewozowych na węgiel dla gazowni, ewentualnie dla wodociągów. Ministerstwo Komunikacji jest w zasadzie przeciwne wszelkim zniżkom i niedawno, jak to potwierdza dyr. Ostrowski, odmówiło gazowni warszawskiej udzielenia ulgi w taryfie na przewóz węgla. Po dyskusji uchwalono wnieść memorjał, poparty odpowiednimi liczbami i danymi statystycznymi.

e) Sprawę wniosku dyr. Kotowicza o trudnościach, jakie zachodzą przy legalizacji wodomierzów, przekazano Prezydjum.

f) Dyr. Konopka komunikuje dalej, że rozesłano do wszystkich mniejszych zakładów orzeczenie Najwyższego Trybunału Administracyjnego w sprawie przymusu ubezpieczenia robotników na wypadek braku pracy. Na podstawie tego orzeczenia, zakłady zatrudniające mniej niż 5 robotników, nie podlegają temu przymusowi nawet w tym wypadku, gdyby kilka małych zakładów, zarządzanych jednoosobowo (np. gazownia i wodociąg) zatrudniało łącznie więcej niż 5 robotników.

g) Następnie dyr. Konopka zawiadamia, że Zarząd miejski m. Warszawy wydał nowe przepisy o sposobie powierzenia i przyjmowania robót i dostaw miejskich. Polecono rozesłać je do większych zakładów.

h) W sprawie wystąpienia miasta Solca ze Związku polecono zwrócić się do Wydziału Przemysłowego Województwa Poznańskiego z przedstawieniem korzyści, płynących z należenia do Związku, i z prośbą o interwencję.

i) Nakoniec komunikuje dyrektor Związku o wysłaniu telegramu do p. Wojnara, nacz. dyr. Związku Koksowni, z powodu tragicznej śmierci jego jedyne go syna

ad 4) Nad kwestją prowadzenia statystyki wodociągowo-kanalizacyjnej wywiązała się długa dyskusja. Naogół wskazywano na to, że mimo licznych ankiet, rozsyłanych przez kilka instytucyj w tej sprawie, materiały zebrano tylko Związek Gospodarczy. Mimo to jednak statystyka dotąd nie ukazała się w druku. Całą sprawę przekazano Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej Zrzeszenia, która ma uzgodnić, jaka instytucja ma ostatecznie prowadzić statystykę, oraz ułożyć odpowiednią treść ankiet. Dotychczas zebrane materiały polecono opracować i wydać w najbliższym czasie, drukując

je na tych samych warunkach co statystykę gazowniczą w czasopiśmie »Gaz i Woda«.

ad 5) Sprawę wydania rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 24 marca 1933 r. o nadzorze nad zbiornikami pod ciśnieniem (Dz. U. R. P. Nr. 28, 1933, poz. 234) referuje dyr. Konopka i stwierdza, że po odbytej konferencji z p. Szperlingiem, radcą Ministerstwa Przemysłu i Handlu, okazało się, że ustawa nie przewiduje konieczności bezwzględne go nadzoru, który tylko wtedy byłby wprowadzony, gdyby rozporządzenie wyraźnie go przewidywało. Jeżeli sfery fachowe nie widzą koniecznej potrzeby wprowadzenia nadzoru urzędowego, to wystarczy, gdy przepisy o budowie, konserwacji i ruchu zbiornika przewidywać będą tylko nadzór przez organa miejscowe fabryki. Przepisy te jednak winny być opracowane w najbliższym czasie i w tym celu Ministerstwo Przemysłu i Handlu zaleca, aby zwrócić się do Polskiego Komitetu Normalizacyjnego i w porozumieniu z tymże zwołać konferencję, zapraszając na nią te urzędy, instytucje i stowarzyszenia, które się tą sprawą zajmują.

Po krótkiej dyskusji uchwalono, aby Prezydjum Związku po porozumieniu się z dyr. Dziurzyńskim, który obiecał sprawę referować, zwołało w pierwszych dniach października konferencję w porozumieniu z Polskim Komitetem Normalizacyjnym (Komisja Rurociągową) i zaprosiło na nią Stowarzyszenie Dozoru Kotłów Parowych w Warszawie, Ministerstwo Komunikacji, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (Departament Samorządu), Ministerstwo Przemysłu i Handlu (Wydział Administracyjno-Przemysłowy — naczelnik Hauszild i radca Sperling), Zrzeszenie Gazowników i Wodociągowców Polskich (Sekcja gazownicza — dyr. Seifert), Stowarzyszenie Inżynierów Naftowych w Borysławiu, Związek Przemysłowców Metalowych, większe fabryki jak Cegielski, Zieleniewski, Rudzki, Lilpop, Rau & Loewenstein oraz Związek Miast.

ad 6) Dyr. Konopka przypomina sprawę nowelizacji prawa przemysłowego. Uchwalono, aby paragrafy dotyczące się Związków i Zrzeszeń, powielić i rozesłać członkom Zarządu. Ze sprawą tą wiąże się również sprawa obostrzenia egzaminów dla instalatorów prywatnych. Ponieważ sprawa ta odnosi się do instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych, jak do gazowych, polecono przekazać ją do Sekcji Wodociągowo-Kanalizacyjnej Zrzeszenia. Również polecono przekazać tamże sprawę przepisów dla instalatorów prywatnych.

ad 7) Propaganda gazowa. a) W sprawie propozycji Polskiego Monopolu Zapałczanego propagandy gazu na pułdach do zapałek — uchwalono, aby biuro Związku postarało się o oferty od Monopolu Zapałczanego i rozesłało je większym gazownikom.

b) Omawiano następnie sprawę wydania kalendarza gazowniczo-wodociągowo-kanalizacyjnego. Ponieważ skonstatowano, że z powodu braku funduszy na ten cel, narazie odstąpić trzeba od tego zamiaru, mimo, że myśl wydania takiego kalendarza jest słuszną, postanowiono, aby w najbliższym okólniku Związku zalecić członkom, aby w razie wydawania własnymi nakładem takich kalendarzyków propagandowych, wysyłali je przedtem do Sekcji Gazowniczej Zrzeszenia względnie do biura Związku, celem dokonania korekty i poczynienia ewentualnych uwag.

c) W sprawie poparcia czasopisma »Legjon Młodych« i organu Korpusu Ochrony Pogranicza »Czaty«, polecono rozesłać okólnik.

Ponieważ wolnych wniosków nie zgłoszono, przewodniczący posiedzenie zamknął o godz. 13 min. 15.